

zeruko ARGIA

1976-Urtarrila-11 - XXVI garren urtea 670 zenbakia

KEPA ENBEITA

IUNTXAUSEN'GO
BAROIA

Marrakizki Txiki de la Fuente
Erdol-itzak: Carlos A. Cornejo
Euskal-itzak: Nemesio Etzaniz
Jesus Gaztañaga

Jesús Altuna

Lehen euskal herria
Guía ilustrada
de prehistoria vasca
Guide illustré
de préhistoire basque

AZOKA\ DURANGO\ AZOKA\ DURANG

XALBADOR

LÁZKAO - TXIKIRI
OMENALDIA

Marrakizki Txiki de la
Erdol-itzak: Carlos A.
Euskal-itzak: Nemesio
Jesus Ga

Eman
zuen itxaropenaren berri

Kristau Bidea

Castañeda ardoak

Zulaica
zahartua

Mahaiko
ardo-aukeratuak

**Edozeinentzako
beti
Loidi-Zulaica bat!**

Loidi y Zulaica

1875 ezkerroz ardozaleak

Jabea:

Nafarroa, Kantauri eta Aragoi-
ko Kaputxinoak.

Burlada, Kale Nagusia, 50-1

Donostia, Okendo, 22

Telf. 41-95-88

Zuzendaria:

Kaietano Ezaiza Iturriza

Antolatzaileak:

Donato Unanue, Mikel Atxaga
eta L.A. Aranberri

Berri-emaleak:

M. Bujanda (Iruñia), Odile Kru-
zeta (Eibar), L. Baraiazarra
(Markina), Axari (Idiazabal),
Idiakez (Deba), Alix Trueba (Ka-
rrantza), Etxetxukoak (Herrera),
Sistiaganeko Pello (Lezo), M. Ize-
ta (Baztan), Uztarri (Oñartzun),
Mendiaga (Arrasate), Ertxin-Ha-
rri (Zestoa), Murumendi (Bea-
sain), Katazuri (Durango) eta
abar.

HARPIDE SARIA:

Barruan 600 pezeta

Korreo batasuneko
herrietan 700 pezeta

Atzerrietako beste
herrietan 850 pezeta

Airez, alde z aurretik
galdeu

Salmenta (ale
bakoitza) 20 pezeta

Moldiztegia eta idazkola:

«Graficas Navasal»
Camino de las Canteras, s/n.
IRUÑEA
D.L.: 80-1963

GERNIKA ... 3

**AFRIKA BELTZA, MILITARRAK
AGINTEAN, Donato Unanuek ... 6**

MUNDUZ MUNDU ... 7

**MASTURBAKETA ADOLESZENTZIA
GARAIA, Pello Aierbek ... 8**

**ARTEA ETA EROTISMOA (III),
Edorta Kortadik ... 9**

**GALILEO GALILEI EDO ELIZAREN
AJEA, Juan Jose Goenagak ... 10**

**KRISTAU BIDEA, liburu haundi bat,
Joxe Azurmendik ... 10**

**SENDAKUNTZA ZERBITZUA,
Anatsan ... 12-13**

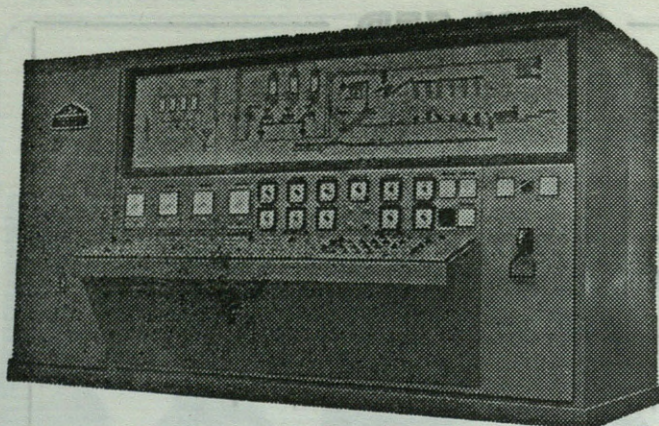
EUSKAL UNIBERTSITATEA BAI ... 13

**DURANGOKO AZOKAKO LIBURUAK
NUMEROTAN, L. A. Aranberrik 14-15-16-17-18**

**1975 URTEKO EUSKAL LIBURUAK,
Irastortzak ... 19**

BULEBAR IREKIA ... 24

EUSKAL HERRIETATIK ... 25-26-27

TXIMIST-INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO
TRESNAGITZA

Aparatos de maniobra, distribución y control

P.A.T. (Alemania)

«Gruak» ez iraultzeko
electroniko tresnak

CIT ALCATEL (Francia)

Zembakizko Kontrolak
Ikusgailuak

OLIO-INDAR SAILLA

Departamento HIDRAULICO

REXROTH (Alemania)

Olio-urez osatutako erabateko programa servo-regulado-
rea berekin duelarik.

HYDROMATIK (Alemania)

Uraga eta uragagiltza duten motorrak neurri aldakor eta
iraunkorretan.

SIGMA (Frantzia)

Itsas lanetarako eta Obra Nagusitarako olio-urezko pro-
gramak.

INDRAMAT (Alemania)

Servo-zuzentzailea.

MERKEL (Alemania)

Urarengandik babesteko
loturak eta lanak.

FORSHEDA (Suecia)

V-ring reten loturak.

RUAL (Italia)

Goi presiotarako uraga
giltzadunak.

TUROLA (Italia)

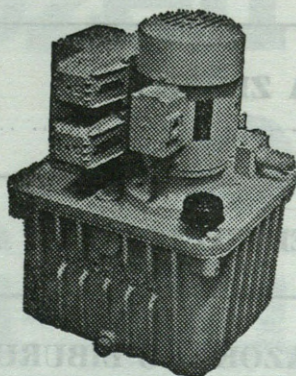
Ozkadurazko uragak.

HYDAC (Alemania)

Indar irazkiak eta
itzulerakoak.

ADA

Uztai gisako euskarriak.

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landolak:

Jolastokieta (Herrera)

SAN SEBASTIAN

Urrut. 353840 (7 ari) ta

353440 (5 ari)

Telex. 36173 GOIME E

Erakusketa eta denda:

Iparraguirre, 15. SAN SEBASTIAN

Urrut. 428082 ta 428625

Ordezkaritza:

VITORIA ETA MADRID

JOSE ZINKUNEGIREN OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

Transportes **azkar** s. a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia,
Cartagena, Granada, Almeria, Santander, Valladolid,
Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean Irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo,
Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak.

Hernanirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gañera esne putzuak,
Olek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

GIZON, EMAKUME
ETA HAUR

MOLLARRI
JANTZITEGIA

Iñurritza

Zarautz

GERNIKA 1976

Igaro berria dugu urte bat eta orain bete betean 1976 urte itxaropentsu honetan sartzen gara. Urte berriari agurra eman ondoren, lan giro bete betean murgiltzen gara urte berrian zehar.

Ehun urte dira Hego-Euskal-Herriaren askatasun kondarrak desegin zizkigutela. Euskalerriarekin zer ikusi haundirik ez zukeen gerratea merio, bertako foruak deseginak izan ziren. Bergarako «besarkadaren» ondorioak gero eta nabarmenagoak geratzen ziren.

Geroztik gure historiak gorabehera asko ezagutu du. Aldarte onak, txarrak eta pentsa zitezkeen txarrenak. Baina herriak iraun du, herri kezka indartuz joan da, eta egun geroa sendo lantzeko garaia heldua dugu.

Historia gogoan hartzekoa da, historiak asko erakus dezaguke, zulo berdinetan eror ez gaitezen, gurearekin zer ikusirik ez duten arazotan sar ez gaitezen.

Izan ere gure herriaren momentuak eta garaiak, bideak eta pausoak, ez dira ingurutakoen berdinak izan. Frantziak ezagutu izan duen momenturik gorenean, estatu berri bat sortzera zihoan garaian, berdintasuna, anaitasuna, askatasuna gogorki aldarrikatzen zuen garaian, ingurutako herriak zapaltzeko, euren gogozko batasunaren lokarritz gure ipar aldea irentsiko dute. Frantziaren historiaren gailurak gure ipar aldearen beherakada dakar.

Hego aldeari gagozkiolarik, jokabide berdintsua ezagutu genuen. Gure lurraldean askatasuna eta erakunde berria proposatzen zuen jendea, hots, liberal jendea, herriaren bizkar euren interesak zaintzeko, euren aldeko giro egoikiagoa eta onuragarriago bat eskuratzeko baino ez zuen erabiltzen. Cadizko Gorteetan, Espainari halako bultzakada sendo bat eman nahi dioten garaian, herrien nortasun, eskubide, gizabide eta legeak ez dituzte ontzat emango. Berdintasunaren izenean eta aitzakiz, dena xahutzeko prest dauzkagu. Euren borrokaldian ez duten ezereen atseden unerik hartuko. Geroztik gertatut ezaguna zaigu.

Horregatik, egungo egoeraren azterketa bat egiterakoan, gure ingurua gogoan hartzekoa baldin bada ere, ez dugu neurkin berdinez gure eta inguruko herrien egoera aztertu behar. Espainako estaduan aldaketa batzuk, sumatzen dira. Agerkunde edo manifestazio batzuk han hemenka, halako iritzi batzuk azaltzeko giroa.

Espainiako estatuan aldaketa batzuk sumatzen dira. Agerjunde edo manifestazio batzuk han hemenka, halako iritzi batzuk azaltzeko giroa, amnistia eska eta lortzeko nahia, atzerrian dauden itzulera beharra eta abar. Zerbait egosten ari direnik ez dago dudarik: Baina gure lapikoari begira, butanoz ala ikatzez, argi indarrez ala zerrautsez, aparteko sua piztu beharrean garela argi dago. Kanpoko suak gure lapikoa zeharka eta ezinbesten berotuko bait digu.

Gernikan, oraindik orain, «Asamblea Democrática da Euskadi» delakoa sortu berria dute, beren manifestato eta guzti. Baina horra, gure iritzia bapatean esateko, Gernikako hori ez «Asamblea», ez «Democrática» eta «de Euskadi» ere ez da izan.

Jendearen artean, oraintxe, Euskadi hitza zabaltu da. Beldurraz ala gogo faltaz lehen izkutan ibili den hitza plazara atera da berriro. Edozein aldizkaritan ikusten da eta

edonongo bileratan entzun. Aurrerakoi eta euskal zale dela adierazteko, hitz hori erabiltzera beharturik bezala arkitzen da bat.

Baina, horregatikantxe, denen ahotan ez du berdin esan nahi. Zentzu eta modu askotara erabiltzen da. Beraz, hemen adi adi ibili behar da. Gure ustez, ximpleki bederen gauza esateko, Euskadi hitzak Euskal Herria adierazten du. Eta denok badakigu Nafarroa Euskal Herriko eskualde, probintzia bat dela. Izan ere, noiztik da Bizkaia, adibidez, Nafarroa baino euskaldungoago? Nor da hori aitortuko lukeena?

Horratx, delako «Asamblea» horretan egia hori ukatu edo ukatu egin nahi izan dute. Hori bai, hori demokraziaren izenean egin dute gainera! Izan ere, zer izan nahi duen Nafarroak berak erabaki behar omen du. Harrigarria, oraindik ikusi eta entzun behar ditugunak!

Euskadi herri bat baldin bada eta herriak bere gogoaz azaldu behar baldin badu herri bezala eman beharko du bere iritzia eta ez eskualdeka eta gutiagorik ere. Herri osoari dagokio iritzia. Eta herri horrek ematen duenean iritzia, erabaki hori nahiz eta zenbait aurka izan errespetatu egin behar da. Eta beste dena aitzaki maitzaki eta joko zikin bat besterik ez da. Nafarroaz bereizkuntza bat egitea Euskal Herria zatitzea eta bere herri nortasuna ukatzea da nahiz eta hori demokraziaren izenean egin.

Gainera, Arabak, Bizkaia eta Gipuzkoak beren iritzia eman beharrik ez baldin badute, zergatik ez dute historia pixkabat bederen aztertu eta Estellako hirira jo? Ez al zen komeni edo...?

Zuhaitzak bere fruitua erakusten du. Nolako emaitza halako zuhaitza. Gernikan bildu zirenak ere eman dute bere fruitua, itxuraz ederra baina barruz ustela. Eta gure artean itxurak egitea alferrik da. Herriak badaki zein dituen etsai eta zein lagun.

Orain arte herri kezkarik erakutsi ez duten taldeak, Euskal kulturean lanean oso guti ikusi den jendea, ain zuzen, orain Euskal Herriaren izenean mintzatzen! Zer dela eta? Lehen txobinistatzat jotzen zuten ekintzan azaldu nahi dute orain aintzindari. Izan ere beste biderik ez dago: gaur egun, Euskal Herrian zerbait egin nahi duenak euskal zale azaldu beharra dauka. Bestela, jai! Eta horretaz jabetu da jabetu zenbait talde.

Horien jokoa garbi dago, agirian gauza batzu aldarrikatu barne praksisan beste uste eta jomugak dituztelarik. Hori eskutik hogeitamaika eta badaezpadaere dupleak jotzen duenaren jokoa da.

Gu joko horretan ez gara sartuko. Zorionez eta hau esan beharra dago, euskal talde bat bakarrik ere ez zen izan. Horrek berak nahikoa esan nahi du eta herriak jakin egin behar du.

Baina besten jokoa saltzea ez du nahikoa. Une honetan, eguna argitzen hasi den honetan, lan egin behar dugu. Egiaz gure herriaren nortasuna gorde eta aurrera atera nahi dugunak elkartu egin behar dugu. Euskal Herriari dagozkion erakundeak antolatzen ahalegindu behar dugu.

Beti izan den eta gaur izan behar duen egiazko Gernikako egin behar dugu.

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak:

Etxekoa: 65 19 60

Landolakoa: 65 19 33

URRETXUA

Urrutizkiña:

Landolakoa: 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

ERAMAN-EKARRI'rako

AGENCIA

Transportes ALE

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkiñak: 421869 - 427726

Iparraguirre, 8 - DONOSTIA

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

Donosti-Aurrerki-Kutxa

EUSKAL IRRATI
SAIOAK

Banen baneko azialk
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perira joan
etorriak

Baserriaren alde

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri auetan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Berriain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rochapea, Azagra, Eneriz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazaguiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Berriain.

MUEBLES

URRETA VIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 48

GAZTEIZ (Vitoria)

PENSATU ETA EKIN

Frigo tresnak - Ontziak garbitzekoak

Labadorak superantomatikak - Ur berogailuak

Lehor tresnak - Estufak

ARAZORIK NAGUSIENAK

Urte berri lehen jaialdiak igaro ondoren, lanari zorrozkiro ekiteko garaia heldua dugu.

Eta lanari opitimismoz heldu behar diogu. Euskaldunok ez gaituzue gure dohai eta bertuteak erakustearen zale, egindako lanaren laurdenik ez dugu azaltzen sarritan. Zapi osoari baino gehiago begiratu ohi diogu zapi barruan egon daitekeen tanto beltzari.

Ez da erronkan hasteko garaia, lanean hastekoa baizik. Baina, sinez eta egiazki, bai ahal da gure tartean, gure herrian, gu abertzaleok hainbat indar izan dezakeen talderik?

Taldeak, nola alde batekoak hala bestekoak, nahiko lanekin dabilzkigu. Ez du nehork indarraren nagusitasunik erakusten. Ahulezia ugari sumatzen zaie deihadarka, oihuz, agiriz, manifiestoz dabiltzan taldetan.

Ez dago, taldeak talde, guk hainbat indar duenik. Premisa hau ontzat emateari ongi deritzat. Eta ez dugu euskalzaileen lanaren aipamena egiten hasi beharrik. Gazez egina egunez dager, eta agerkeria hori prestatu behar dugu.

Halaz ere, lehenik baldintza bat onartu beharrean gara, euskaldunon alkartasuna ezinbestekoa dugu. Herriz herri, etxez etxe, familiaz famili, alderdi guztietan elkartzen bagara aldaparen erdia funikularrean baino lasaikiago igoko dugu.

Eta langilegoari dagokionez, langileriak problematika berezi bat zuzendu beharraren premia ikusten bait dugu, baditu esku artean arazo nagusi batzuk, urtean zehar konpondu beharrezko gorabeherak.

Alde batetik ekonomiaren egoera. Lanaren krisiak, lanik eza, hor dugu aurrez aurre, gure bizkar gainean sumatzen dugun ezpata zorrotza. Paroan dauden langileak, astean hiruzpalau egunetan soilak lanean dihardutenak, kezkatu daude. Errenterian bertan, Niessen lantegiko arazoa dut gogoan. Lan eskabidearen eskasak, lantegiaren eraberritu beharrak, langileak kezkatu dauzka. Orain lanean erdizka dabiltzanak, gero kale gorrian geratuko diren beldurrez. Luzuriaga Astillerotan beste horrenbeste sumatzen dugu. Luze joko luke gisa honetan aurkitzen den lantegi zerrenda egiten hasiko bagina.

Langileen indarrak elkartu beharra dugu beste arazo nagusi bat. Nolabaiteko definizio bat ema beharko bagendu, aurtengoa langile elkarleen, sindikatoen, urtea izango dela esan dezakegu. Gehitxo esatea ere badela aitortuko du norbaitek. Baina ni horretan nago, eta geroak erakutsiko digu.

Euskal indarrak, bereziki langile garenez, indartu behar ditugu, hots, eusko sindikatoa indartu behar dugu. Langileak langile denez zapaldurik baldin badago, egoki eta bidezkoa da, eta osasungarri, arazo berezi hauek konpontzeko elkarre bereziak, sindikatoak, indartzea. Klase planteamendua oinarritzat harturik sindikalgintza landuko duen elkartea. Euskal arazoaren larria bereganaturik, klaseari, langileriari, Euskalerriko langileriari, bete betearen erantzungo dion sindikatoa.

Eta hemen dugu, hain zuzen, beste gakoa. Izan ere, alaketaren zurrumbilo honetan egiten den planteamendu sailari begiratura, sindikalgintzaren geroa esku artean dugu. Nolakoa behar du sindikalgintzak, bakarra?, sindikato desberdinez osatutako mugimendua?

Gai, hau, patxaran, ahalik eta gehien xehetuaz, eskaintzeko asmotan gara. Izan ere kapitalismoaren eragina nazioz eta estaduz gaindikoa baldin bada, langileria arazoa ez dezakegu herrian herriko ikuspegi soiletik aztertuz eta bertan mugatuz joka.

Hauxe dugu, beraz, beste arazoa. Dena den, gure indarraren baitan egongo da erantzuna. Nolako indarra erakusten dugun halakoa izango da beste taldeetatik har ginezakeen tratua. Lehenago ere, inoiz zerbait eman izan digutenean indarraren arazoak gehiago agindu izan du egiazko giza eskubideena baino.

Eta honen ondoren kate gisa datozkigu gainontzeko arazo guztiak. Hirigintzak, sendagintzak, irakaskintzak, ekonomiak, badu langileriarengan halako ondorio berezia. Auzoetan sumatzen diren bidegabekeriak ondorio txarragoak ditu langileria baitan, aberatsak «villa» bat non erosia, patxaran non bizia, sortuko bait du.

Sendagintzan, irakaskintzan, eta abar ere, ondorioak desberdinak dira. Izango ahal dugu, iritziak zehazki azaltzeko egokierarik.

Bada definitu beharrezko beste puntu bat ere. Batzuk euren abertzaletasuna erdal taldeetan burutzeko posibilitadeak ikusten dituzte. Politikoa aukera bezala eskubide osoz egina da, eta ez gara nor horrelakorik gaitzetzeko. Badira sindikal aukerak. Bertikalaz kanpo, hor daude erdal enbor giroan sortutako sindikatoak. Abertzaletasuna eta erdal taldeen arteko ezkontza nahiko antzua ikusten dut. Hortatik sor daitezkeen haurra zelakoa izan daitekeen ez bait dugu batere garbi ikusten.

Hona, beraz, urte berria. Hona hemen, beste lan batzutan erabili asmoz esku artean dauzkagun gaiak. Iritziak eta honen inguruak eskain daitezkeen laguntzak onartuak izango dira.

MIKEL UGALDE

AFRIKA BELTZA:

MILITARRAK AGINTEAN

Uka ezin daitekeen gauza da. Afrika beltzean, militarrek daude agintean. Aginte hori, zer esanik ez dago, indarrez lortu dute. Lurralde haundi nahiz tikitian, lehen eskubiaren ala ez-karraren menpean zeuden lurraldeak izan, hori berdin da, gehienetan militarrek ikusten dira agintzen. Beste leku askotan ez ezik Afrika honetan ere «agintea fusilaren muturrean dazta».

Lurralde gehienetan horrela gertatzen delarik, egoera horren arrazoiak, berdintsuak izango direla pentsatzea gaizki ez dagoela uste dut. Nahiz eta nere esplikabideak arinak izateko arriskua izan denetan eragile berdin-tsuak diardutela uste dut.

ESTATU BERAREN EGITURAK:

Militarrek agintea dutela ezin dai-teke ulertu lurralde horietako estatu-aren egiturak aztertu gabe. Estatuak kolonialismo baten ondotik datorrela-koz beste lurraldeetan baino hedatua-go dago lurralde hautan. Inperialis-tek, beren irabazpideari eta zantake-tari iraun erazteko polizia indar sen-do bat eta burokrazia haundi bat eraiki behar izan zuten. Besterik ezean erakunde horiek behintzat sortu zituz-ten.

Lurralde horietan estatua baino tin-koago antolaturik dagoen erakunderik ez da. Estatu eta gizartearen arteko erakundeetan proportziorik ez dago.

Gizarte atzeratuak direlarik, bestal-de, Estatuak ekonomia aurrera ateratze arren beste leku askotan baino parte gehiago hartu behar du. Europa sartaldean, estatuak zuzenki baino ze-harka gehiago hartzen du parte eko-nomian. Erabaki batzuen bidez, Euro-pa, espaturak enpresario eta gainon-tzekoei lagundu egiten die. Afrikako lurralde hautan berriz, estatuak berak enpresario lana egin behar du. Bera da egile laguntzaile baino gehiago.

EKONOMIA MORROI

Izan ere, ekonomian, inperialismoak morrontza egiturak besterik ez ditu ezarri. Inperialismoak ez du Afrika industrializatu eta aurrera ateratzeko

asmorik izan. Ekonomia alorrean, Afri-kan egin zena lurralde inperialisten beharrei eta inperialisten irabazi ega-rrari laguntzeko egin zen. Eta bestal-de, egin zena erbesteko kapitalaren menpean egin zen, bertakoari meta-tzeko biderik ireki gabe.

Lurralde hauk askatasun politikoa lortu zutenean hutsune ikaragarri bat zuten, burgesiarik ez zutela, alegia. Dirua egin zuten beltzak ez zuten lan-tegiak eraikiaz egin, komertzio edo sa-leroste bidez baizik. Import-export alo-rrean diardute eta ez industria alo-rrean. Askatasun politikoa lortu zute-nean, agintea ekonomia kontrolatzen oinarritu zuen klase sozial bat baka-rrik ere ez zegoen.

Afrikari ez zen burgesia tipi bat besterik sortu. Exportaziorako egine-ratzen zuen zenbait baserritar eta en-presario koxkor, dendari eta transpor-tista tiki, profesio liberal eta funzio-nario jendea besterik ez zegoen. Ho-rixe zen, zegoen burgesia guzia, na-hiz eta denak dirua egiteko egarria izugarria izan. Baina ekonomian sus-trai sendorik zuenik inor ez zen.

Bide bat bazuten ordea, lehen esan ditudan arrazoiengatik, estatu erakun-deak eskuratzeko, alegia. Estatuaren erakundearen jabe eginez ekonomia-renak bidenabar eskuratzeko zituzten. Horrela gizon politikoak negoziante bihurtu dira.

Talde hauen artean beraz ikaraga-rrizko borrokak sortzea ez da harri-tzekoa. Eta hortantxe datza, nereki-ko, Afrikako sendotasun ezaren arrazoi-a eta hainbat aldaketaren kakoa. Bur-gesia tipiko taldeen artean ez da inor garaile ateratzen. Dena koloka dago. Une egokia militarrek aurrera egite-ko eta beren eskuetan agintea har-tzeko.

MILITARREN BEREZITASUNAK

Ekin-tza hori txuritzeko militarrek mila arrazoi emango dute. Talde ala partido politikoan gaintetik edo kanpo daudela adieraziko dute. Bapatean al-ferrikakoak eta kaltegarriak direlako esanaz, partidoak desaginduko dituz-te. Herriaren representazio bakarra militarrek izango dira.

Militarrei aurka egiteko gizarteko

beste taldeek ezer eginik ez dute. Ez dago proportziorik. Militarrek askoz hobeto antolatuak daude eta indarra-ren jabe dira. Baina aurka egiterik komeni al zaie? Burgesiaren intere-sak ondoena zaituko dituen ez al da militarra?

Lurralde horietan kapitala metatze-ko estatuak iraupen eta iharraipen bat behar du. Eta militarrek egiten dute-na horixe da. Kapitala metatze horre-tan ordea militarrek ez dira besteak baino hobeto ari.

Izan ere inperialismoaren menpean arkitzen dira. Inperialismoaren kontra-dizioen barrutian arkitzen dira. Erbes-teko kapitalisten esanetara ari dira jokatzeko. Horrela ezin daiteke eko-nomia nazional bat sortu. Erbestetik da-torren dirua ere gehienetan ez da eko-nomia indartzeko izaten.

Elbestetik sortzen den laguntza as-kotan armazko laguntza bakarrik izan ohi da. Horrela inperialistek hobeto kontrolatzen dituzte. Ekonomia indar-tu beharrean militarrek armaz indar-tzen dira. Militarrek herriaren zerbit-zuan ari beharrean, ekonomia guzia militarren beharrei laguntzeko molda-tzen da. Herriak zama berria hartzen du bere bizkarrean.

Itxuraz burgesia tipiak baino zen-bait erraztasun gehiago zuela uste arren militarrek ere ez dute ezer ge-hiagorik egin eta gehiago egiteko bi-derik ere ez da ikusten.

DONATO UNANUE

KISSINGER ARRISKUAN

Zer egin ez dakiela omen dabil Kissinger: iharraitu ala aldegin. Aurten Ipar Amerikan hauteskundeak izango dira. Hautarki gehiago izatearren Kissingeri sekretaritzak kantzeko Ford prest omen dago. Izan ere, etorkizun haundirik ez dualerik agintaritzan irauteko ikusirik edozer gauza egiteko prest dago Ford.

Ipar Amerikako Kongresuan Kissinger gogor gorrotatzen dute. Republikanoen artean eskubi-eskubikoak ari dira indartzen. Ronald Reagan geroz eta indartsuago azaltzen da. Kissinger liberalegia da eskubi honentzat, izan ere ez al daba Sobietikoekin ondo konpontzen den gizona? Schlesinger ere Defensatik jaurtierazi zuena Kissinger izan zen. Baina gaur egun eskubi honentzat Schlesinger idolo bat bezala da.

Etsai gehiegi sortu ditu Ipar Amerikan Kissingerrek. Lortu duena, aldi batetan, asko zela eman arren, gaur egun ezer guti dela ere Iparamerikarrek ikusten hasiak dira. Beraz, Kissinger galzorian. Trebea baldin bada ere, denen beharra izango du.

PETROLIO GUTIA- GO SATZEN DA

O.P.E.P. deritza petrolio interesak zaitzeko arabeak antolaturik duten erakundea 1973 urtez geroztik orain arte erakunde horretan erabaki izan da petrolioaren sal neurria. Eginkorra izan da bain aorain eztabaida gehiegi dagoela esan behar da.

Ekonomiaren krisia dela eta petrolio ez da igazko urte horretan, uste zen bezain saldu. Iranek, adibidez, igaz aurreko urtean baino 35 % bat gutiago saldu du. Egoera honek iraun dezake. Pare bat urte igaroko omen da 1973 urtean saldu zen hainbat petrolio saltzeko.

Gertaera horrela delarik, bakoitza bere aldetik jotatzen hasi da. Zenbait estatu, azpitik, besteak jakin ez dezaten, erabakirik dagoen baino merkeago ari da saltzen petrolio. Beren artean zatiketa dago beraz. Erosleentzat ez dago gaizki.

VIETNAM ETA ELIZA

Ipar Vietnamiko eliza katolikoaren buruzagiek bisita egin diote Hanoi lehen ministroari. Elkarizketa horretan, inperialistak Vietnamiatik boteak izan direlako eta Vietnamiak bere batasuna lortu duelako, azaldu dute gotzaiek beren eta katolikoan poza eta zoriona.

Era berean Saigon hiriko gotzaiak katolikoei Vietnamiaren batasunaren eta gizarte aurrerakoi baten alde lan gogor egiteko eskatu die.

ANGOLAKO KINKA

M.P.L.A.ko Agostinho Neto buruzagiak aske izan nahi duela sutsu ari da adierazi nahirik. M.P.L.A. ez omen da inoiz ere Rusiaren mutil izango. Ipar Amerikaren erasoari erantzuteko beste biderik ez omen zegoen Rusiaren laguntza hartu baino. Rusiak ez ome ndu ordea, Angolan zer nolako estatua antolatu behar den erabakiko, hori angolarrek erabakiko omen dute.

Dena den, Neto geroz eta indartsuago azaltzen da. O.U.A. erakundeak ziur aski Netoren gobernuak bakarrik ezagutuko du. Hori aurrerapide haundia litzake Netorentzat. Borroka iharrizko eta zabaltzeko laguntza haundia litzake.

INDIAN DEMOKRAZIA KOLOKAN

Gandhi anderea gogortzen ari da. Datorren urtean hauteskunderik ez da izango. Indira Gandhiren onerako eta parlamentuaren galerako Indiako konstituzioa aldatu egingo da. Gandhi andereak indar gehiago izan dezan.

Indian, gaur egun, giza eskubiderik ez da errespetatzen. Politiko espetxeratuak luzaz barruan iharrai erazteko, gobernuak Epai mahal nagusiari balmena eskatu ere eskatu dio. Milaka omen dira espetxeratuak izan diren politikoak. Gobernuak kritikazterik ez dago, prensa eta beste komunikabideetan zensura gogorra ezaririk baita-

go. Oraindik partido politikoak irauten dute baina gero eta eragozpen eta osotopo gehiago dituztelarik.

Gogortzen ari den bezala sozial eta ekonomia aldaketak aurrera aterako dituela ere agintzen hasi da. Hau betiko jokoa izaten da. Demokraziaren bidea murriztean, leku guzietan sozial eta ekonomia arazbei hobeto erantzuteko dela azaldu nahi izaten da. Nahi duenarentzat aitzakia beti izaten da.

DJIBOUTI eta askatasun agarrria

Frantziako gobernuak Djiboutirik askatasuna emango diola agindu du. Ezin bestean hartu behar izan duen erabakia da hori. Giscard d'Estaingek azkar ibili nahi izan du. Izan ere lurralde horretan abertzale taldeen artean zatiketa nabaitzen da. Talde horietako zenbait indartzerik ez zaio komeni inolaz ere. Berari komenio zaitzkie gizonei bultzatzea nahi da.

Horregatik beste taldeak indartu baina lehen askatasuna ematea erabaki du Frantziak. Kontradioak gehiegi gogortu gabe bere mutilak izango ditu agintaritzan. Beste moldez esanaz, Frantziak berriro ere agintzen iharraituko du. Djiboutik askatasun politikoa lortu arren ekonomia eta beste zenbait alorretan Frantziaren morroi izango da.

ITALIA BERRIRO ERE KINA LARRIA

Estatu honi burua altxatzea kostatzen zaio, horregatik! European estatu honen haina krisia izan duen beste estatutik ez da izango. Duela urte bat pasatxo, demokrata kristau eta republikanoek osaturiko gobernuak zuen Italiak. Parlamentuan gobernu honek sozialista eta sozial-demokraten botoen laguntza izan du. Sozialistek laguntza hori erretiratzea erabaki dute ala erabakiko dute.

Zer dela eta sozialisten postura hori? Batipat eragin dutenak ekonomia-ko arrazolak dira. Gobernuak hartu nahi izan dituen erabakiak, izan ere, enpresarioen alde gehiago dira langileen alde baino. Eta hau inolaz ere sozialista deritzan alderdi batek, are eta gutiago berriz, Italian, onartu ezin dezakeen erabakia da.

Zeher gertatuko da? Ikusizun dago.

MASTURBAKETA ADOLESZENTZIA GARAIAIN

PELLO AIERBE

Denok badakigunez, masturbaketa ez da adoleszentzia-ko fenomeno bereizi bat. Aurretik, haurtzaroan ere, ikus daitezke gertakizun honen agerpenik. Baina, memento hontan, fenomeno orokor bat gertatzen da. Hona hemen autore batzuen ikerketen ondorioak: RANSEYK dioenez, hamabost urtetan, % 98 dira masturbatzen direnak. LE MOAL-ek: % 93. RAMSEYK: % 98. Suezian egindako enkuesta batetan agertzen denez mutiletan % 95 eta nesketan % 45.

MASTURBAKETAREN ITURBURUAK

1.—Gaztetxoak, gorputz aldetik sekso heldutasun bat lortu duenez, sekso joera berarekin du. Baina sekso harremanak, garai hortan, ez dira onartzen. Ezin da ezkondu ere egin. Tensio hori baztertzeke, masturbaketara jo dezake.

GEMELLIK, psikologo eta apaiz katolikoak dioenez, lehenengo ukimenek, zentzumenen eta gorputzaren kategoria bakarrik dute.

2.—Seksoa, gorputzeko osotasunean, orain estrenatu da. Lotsa duelako, ezin da bildu neskekengana eta bide errazenera jotzen du: gorputzarekin jolastuz lasaitzen da. LOPEZ IBORREK esaten duenez, eguneroko irriki eta asmoak masturbaketaren bakardadean lasaitzen dira. Horregatik, masturbaketa konpensazio bezala bilakatzen da.

3.—Gurasoen maitasuna falta denean, tristuraz bizi denean, frakasoz josita dagoenean, aspertuta bizi denean, masturbaketara jo dezake benganza moduan. Hara berriz ere LOPEZ IBORRE: gozotasuna baino atsekabe gehiago espero duten pertsonak, haurtzaro eta adoleszentzi frustatu bat eramaten dutelarik, bere gisako erotikoa joeretan aurkitzen dute lasaitasuna eta seguridadea.

4.—Giroarekiko aurkakotza. Heziketa giro estu eta autoritario bat badago eta mutila beldurti samarra baldin bada, barruko oposizio eta izkutuko errebeldia, masturbazioaren bidez irten daiteke.

POSTUREN AZTERKETA

Masturbaketa fenomenoaren aurrean, jarrera asko har daiteke. Lehenik, bi postura estremo agertu nahi genituzke.

a) Estukeria. TISSOT, Lausanako sendagileak dioenez, masturbaketatik gaisotasun asko omen dator: inpotentzia, ikusmenaren galera, ero bihurtzea, reumatismoa eta abar. Baina, gaur egun, espezialista guziek gauza bera diote: masturbaketatik gorputz gaisotasunik ez dator. REMPLEIN-ek dioena entzun dezagun: «Osasunarentzat kaltegarria zela uste zen. Gaur dakigunez, gorputzari begiratu, masturbaketak, mementuko gauza bezala, inungo kalterik ez dakarkio gorputzari».

Masturbaketaren inguruko iritziak gaisotasuna, bekakua, zigorra eta abar direnean, mutilak bekakari jotzen du bere burua. Kulpabilidade giroan bizi da. Horrela, barne heridura, obsesioa, bake-eza, bakardade joerak sor daitezke. Eta barne giro hori ez da aproposena masturbaketatik irteteko. Gehiago oraindik: giro horrek, mutila, masturbaketan gehiago murgiltzen du.

b) Lasaikeria. Hau da: masturbaketa, besterik gabe, ona dela esatea. Fijazio arriskurik gabe, masturbaketa bultzatu egin behar dela adieraztea. Gaur egun bada idazlerik, horrelakorik esaten duenik. Honela ere, masturbaketatik, ezta aterako gure mutila.

Hala ere, autore batzuek esaten dutenez, funtzio bat bete dezake masturbaketak. CHOLETTE PEROUSSE: gaztetxo normalean masturbaketa irudi erotikoz beterik dago;

esate baterako, gaztetxoak, beste seksoko pertsona bati besarkatua ikusten da. Gerora, pertsona hori, bizitzan aurkitu nahiko du. Masturbaketak ez du betekoa. BAEN: Sekso heldukuntzan masturbaketa, lagun dituen irudi joeragaitik, autoseksualidadetik heteroseksualidadera doan bidean zubi bezala gertatzen da.

Bere gorputzarekiko sekso joeretan, beste seksoarekiko irudi eta fantasiarik badago, nolabaiteko gertuketa bat egon daiteke seksualidade normal batetarako, irudietan beste seksoko pertsonak agertzen direnez.

MASTURBAKETAREN ARRISKUAK

a) Seksualidadearen esan nahia, erlazio bide bezala har dezakegu: maitasun baten agerpen bezala eta parejaren barruan alderdi bakoitzak besteari egiten dion opari bezala. Esate baterako, gizona inpotentea baldin bada, emazteak asko sufritzen du, gizonak orgasmoa bere gisara lor dezakeelako.

Hau honela izanik, masturbaketa beste seksoko pertsona baino gehiago maite badu, arriskugarria da.

b) Gehiegizko masturbaketa. Ohitura bihur daiteke, eta hori ere kaltegarri da. CHOLETTE-PEROUSSE: gehiegi masturbaturik, beste seksoko adiskidetasunetik aldegitzen duena, bere sekso heldutasuna bide txarretik doala agertzen du. Tensioa lasaitu beharrean haundiagotu egiten du. Sekso joera bere buruan finkaturik, ezin itzuli da besteengana.

d) Kulpabilidadearen sentimendua. Bere burua gutxies-ten du. Nork bere buruari akusazioak boteaz, ezerrez bezala sentitzen da. Obsesio batetara hel daiteke. Eta honela depresiora, lo txar eta abarretara irits daiteke.

ORIENTAZIO ETA PEDAGOGIA

a) EZ HAR MUTURRETAN DAUDEN JOKABIDEAK: utzikeria eta lasaikeria. Alde batetik kulpak kutsua sor dezake eta bestaldetik ahaz daiteke selsualidadearen esan nahia.

b) Masturbaketa ezta arazo garrantzitsuenak, eta bakarra ere ez. MULLER: Masturbaketan, ohitura ezazko eta garrantzi haundiko joera ikusten duen heziketa jokabideak, masturbaketa baztertzea ezta iritxiko.

c) Higiene aldetik ere komeni dira zenbait aholku. Mutilak bizitza sano bat eramane behar du. Gaztetxoak, aktibidaderik gabe, denbora gehiegi eserita ez du egon behar. REMPLEIN: sekso alderdietara odol gehiegi badoa, masturbaketaren iturburu izan daiteke.

Buruko lan itogarria ere ezta komeni. Nerbioak gehiegi ekzitatu, fantasiak lan gehiegi egiten du eta atsedena masturbaketan aurki dezake.

d) Masturbaketa gehiegizkoa denean, hezitzaileak parte hartu behar du, baina delikadeza haundia izanik. Mutilak intromisio bezala senti ez dezala eta mutilaren konfiantza ez dezala gal. Gimnasia, soinetak eta abar gehiegiko indarrak botatzeko onak dira.

e) Bere balio eta ahalmenetan konfiantza haundia sortu mutilarengan. Bere buruaz konfiantzarik badu, erredun sentitu gabe, kemenik sentituko du besteengana zabaltzeko.

f) Munduarekiko zabaltasuna. Memento hontan, bere nitasuna aurki duelako, berarengan itxi daiteke edo gauza berdinaren agerpen bezala errebeldia ager dezake. Bere egozentrismoaz libratutik, besteenganako irekitasuna, neska mutilen artean eginiko aktibidadeak, joku gizartekoiak... kondena guztiek baino indar gehiago dute.

ARTE EROTIKOAREN ARAZOA

Artikulu sorta honen lehenean nioenez, arte erotikoa ez da «oraingoa», zenbaitek sinestarazi nahi digun bezala. Arte erotikoa betidanik da. Gertatzen zena zera zen: ez ikusia egiten geniola (batzuetan ezjakinkeriaz) edo eta muzindu egiten genuela (ideologik eritziengatik). Gaur, dirudienez, gauzak aldatuz doaz eta arte erotikoren aurrean, orain, haren zuztar eta handitzea, badela ikusi eta, gero, ikertu egiten da.

Orain dela gutxi, katolikook, kristauok eta era guztietariko moralistak eritzi lasai, eroso eta baketsu berekoak ginen. Arte lan baten aurrean ez genuen halako herstutasun handiegirik, izan ere, gauza bat baitzen «arte» eta oso bestea «erotismoa». Aski erraza zen erotiko alderdia artistikotik berezte. Erotiko alderdia suntsi zedin uzten genuen, alderdi artistikoarekin, estetikoarekin gelditzen ginelarik. Gure artean, erotikoa gauza arin eta hustzat jotzen genuen.

Aise egin berezketak, eskema errazak argiak dirateke, baina ez dute errealitatea osoki agertzen. Egiaz, erotikoa estetikoaren alderdi bat dugu; esan ezin dena zera da, erotikoa estetikutik, artistikotik bereiz daitekeela.

Sozial alderdi batetik begiratzuz, literatura konprometitu batez mintzatzaren garen bezalaxe —ez baititeke sozial erantzukizuna artetik ken, hori gabe arte lanak bere esannahi galtzen duenez—, orobat esan daitekeela uste dut arte lan erotikoa bat ere erotismoarekin konprometitua dela. Erotismoa kenduz beraz arte lanik gabe geldituko ginateke.

Politiko-sozial erantzukizuna eta erotiko erantzukizunaren artean halako antza badela esango nuke, eta artistikoa dena sozio-politikoa denaz berezte zaila den bezalaxe, halaber, zaila da artistikotik erotismoa berezte arte lan erotikoa batetan. Erotikoa dena kendurik, arte lana bera deuseztatzen dugu.

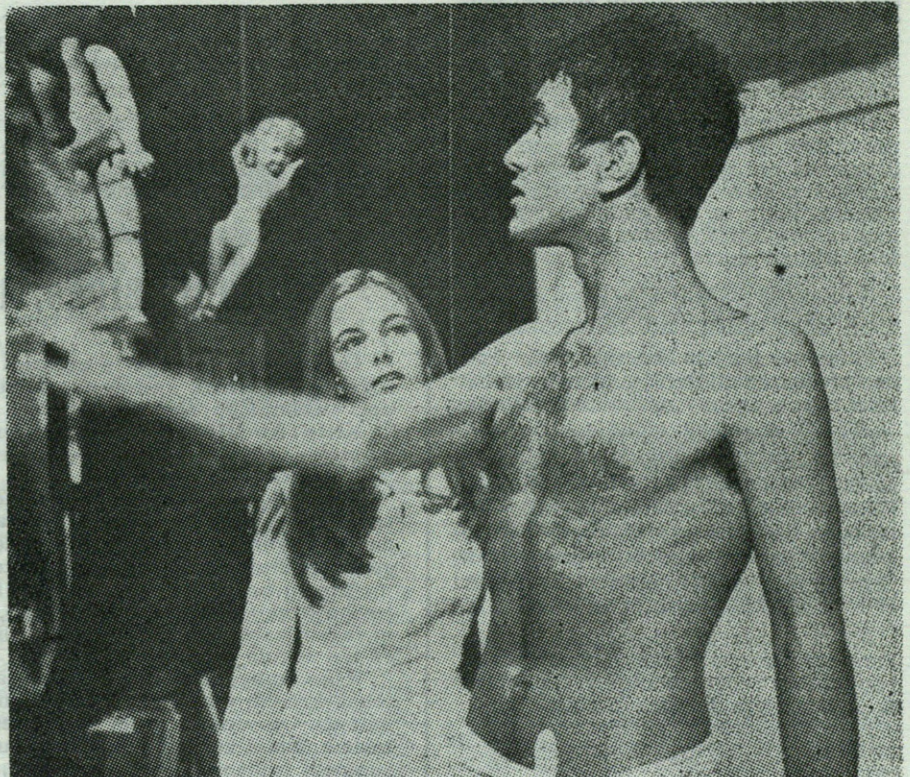
SOZIOLOGIKO ZENBAIT ALDERDI

Hala ere, azken boladaotan besterik agertu nahi izan dugu. San Agustín apezpikua, besoetan emakume baina zuela, agertzen zen haur-errebistetan egiten zituzten orbanak eta mantxak nork ez ditu gogoan? Edoeta, ar-

te-liburuetan gorputz griego nahiz errenazentistek gure maisuek ipintzen zizkieten «taparraboak»? Abere sexuala dardaratuko zela uste bide zen hala edertasunaren aurrean (batez ere, gerritik beherako ikuskizunetan), eta berezkoa zena izkutatu nahi zen: arte erotikoa.

ez dela arte ez eta erotismo, negozio hutsa dela baizik eta txarrenetarikoa gainera erakusten zaienean.

Beste anitz gauzatan, bezala, artean ere beharrezko da, Arangurennek dioen bezala, kontsumoko erotismoa eta erotismo serioa zer den ongi berez-

Non hasten da artea, eta non erotismoa...?

Egun, gauzak aldatzen ari dira. Eta azkar, batzuetan. Hala eta guztiz ere, ene ustez, pertsona landu batentzat, gaur gure artean sartzen ari zaigu zenbait «subproduktu» kultural hutsaren hurrengo. Maiz esan dut eta hala diot, arte erotikoren arazoa edukazio eta balore arazo bat dela eta horrelakorik makina bat falta duela gure gizarte kapitalista honek. Ene tesiok egiaztatzeko ez dut uste oraingo pedagogo, filosofo, sikologo eta artistarik hoberenengana jo beharko dugunik. Horretan direla, denok dakigu.

Hauen ustez, arazoak eta problemak tikiagoak ohi dira, haurrei eta gaztetxoel (zenbait pertsona larri ere gorputzez eta izpirituz haur dela ahan-tzi gabe), giza-aberea bere osotasunean eta edertasunean egiaz eta naturalitatez zer den adiarazten zaioe-

nean. Abere sexuala giza-abere dela ikus arazten zaienean eta gorantz egiten laguntzen zaienean, berezkoa baitu gizonak absolutoa bilatzea. Gaurko kontsumo-gizarteak eskaintzen diena tea. Sakonean, askatasun eta hezketa arazoa da hori. Arazoa latza da; horregatik ikusten da, aldi motxean, hainbeste errebista, artikulu eta liburu, kultur alor orotarik, gai horri ekiten. Ez naiz ni irtenbide erraz eta dramatismo zororen aldekoa. Erotismoa eta gorputzaren askatzen serioa (arte alorretan orobat), bai. Erotismo merke, itxura txarreko eta negozioa (demokrazia eta irekitze itxurakoa dakeen arren), ez. Nola hezten den eta zein balio ematen zaion da dena. Eta hau zaila da. Hala derizkiot nik, bederen.

EDORTA KORTADI

GALILEO GALILEI EDO ELIZAREN AJEA

Botereak usteldu egiten omen du, eta zeharoko botereak, berriz, zeharo usteldu. Esaera hau lehendabiziko aldiz entzun nuenean, erdi-sinetsi bakarrik egin nuen. Gaztetxoa nintzen oraindik.

Gerora, handitzenari nintzela, begiak ere irekitzen joan zitzaizkidan eta begien bistan zegoena ukatu ezinean baiezatu egin behar izan nuen esera horren esanahia. Sinetsia bakarrik ez, beraiz, egiztaturik ikusten bai nuen nere inguruan. Ez zegoen sinetsi beharrik.

Geroztik gauza asko pasatu dira. Nere zentzu kritiko koxkorra «etxeko» arazoetan ere erabiltzea ez zela gaizki izango-eta, nere «etxera» begira jarri nintzen. Egun ez dut dudarik. Politika mailan eta Eliza mailan botereak usteldu egiten duela.

Hau guztia «GALILEO» filma ikusten ari nintzela pentsatu nuen.

Filma ederra da benetan, ondo egin, arazoaren alderdi gehienak jorratzen ditu.

Giza mailako boterea Jainkoaren ize-nean erabiltzeak dakartzan onodorioen agerketa bat dela nioke. Eta horrela Elizaren kontradizio handienetako bat salatzen du: boterea, berea eta ingurukoena (eta boterea espirituala ere izan daiteke) Jainkoaren eskubideak salbatzeko erabiltzea.

Fedea gauza bat bihurtuaz pentsakera eta jokabide jakin batzuetan mopolizatu. Fedearen indarrez fidatzen ez delako giza boterea erabili.

—o0o—

Filma hau ikustean beste zenbait arazoaz gogoratzen nintzen, eta azkenik «Humanae Vitae» enziklikaz. Eta aurrera begira ere beste arazoez ere ihardun nuen.

Ez ote da horrelakoren bat gertatzen teologoez eta, batez ere, Eliz-gizonen marxismoaren konzeptualizazioari dioten ezin ikusiaz.

Nik, neuk, baditut galdera ugariak arazo honetaz. Ez dut dena garbi ikusten, baina nere susmoa ere hor dago.

—o0o—

Horrelako joerak geroko rehabilitazioen iturri dira. Izen ona ordaindu. Bainen gero, beren garaia pasa denean. Uste onez gainera. Hau da gizonoi gertatzen zaigun aldrebeskeriarik handienetako. Jainkoa eta zeruak erabili gure interesak defenditzearen, eta gero hanka sartu dela ikusten denean, borondate onenaz egin zela esan. Horrelako katxondeorik...! Pekatu hau

ezin dezakegu esan Elizarena bakarrik denik... baina, bai Elizarena gehiago nabarmentzen dela. Histori luzea bai du.

Eta bukatzeko...

Nere ikastaroak egiten Erroma alde-tik nenbilen garaian, bazen pozez eta trixturaz begiratzen nion giza-irudi bat, imajina bat.

Irudi hori enparantza baten erdian dago zutik. «Campo dei Fiori» du enparantza horrek izena. Han dago isil isilik Giordano Bruno, fraile jatorra. Sur-

tan erre eta kixkali zuten leku berberean. Ondotik igarotzean majina bat pentsamentu eta hasarre etortzen zitzaidan burura. «Ederra egin ziotkeen gizaioa».

Inguru hartan, irudiaren inguruan, alegia, egun Erromatarrek azoka egiten dute, «rastros» antzeko merkatua. Trapu zaharrak, transistoreak, kasetak... denetarik saltzen da.

Pena ematen zidan. Erromatarrek, berriz, denetara ohiturik daude. Ez dira ezertaz harritzen.

Filma hau ikustean zu ere ez harritu, irakurle. Ez du merezi.

Juan Jose Goenaga

KRISTAU BIDEA, liburu haundi bat (I)

Harri-harrituta nago ta ez dakit nondik hasi ere. Horra liburu bikaina, KRISTAU BIDEA, JAKIN-ek, langile ekipo azkar bati eskerrak, argitaratua. «Holandako Kristau Dotrina» zeritzana, euskaraz.

KRISTAU BIDEA — Egilea: Nimegako Katekesi Institutua, Lurralde Beheretako Gotzainen ardurapean; Itzulrazle ta argitaratzaile: JAKIN, 1975, 597 orrialde.

Paulo Agirrebaltzategi ibili da Zuzendari; Dionisio Amundarain zuzentzaile; Joxe Antonio Aduriz maketagile (itzultzaile ta zuzentzaile, orobat): nahiko garantia bazen, gauzak ondo egiteko. Baina itxaropenak eta usteak gaintzen ditu, oraingoan, errealtateak.

Aitortu behar dut, ez nanbilela batere bero, 1969-an Holandako Dotrina euskaratzeko asmoa hartu zenean, eta Nimegara neuk idatzi behar izan nuenean, baimen eske itzultzeko. Nire enpeinuagatik izan balitz, liburu hau ez zen sekula euskaraz agertuko.

Asko izango dira Euskal Herrian, nik baino interes gehiagorik ez dutenak kristau dotrina batentzat. Dotrina bera ona izan arren, hau oso ona bait da. Oso ona ta kitto. Baina beste kezka batzuen mende gabilza gehienok. Badu zerbaitek desgaraikotsu, orain Dotrina batekin etortzeak. Osasungarri izango den zerbaite, halare, norbaitek orduan nik baino hobeto ikusi edo igarri zuen bezala. Orain hor dago eta kasi mirari bat iruditzen zait. Aitzakiarik ez dugu, aprobeitatzeko ez badakigu.

Zenbait enpeinu jarri den itzulpen honetan! Eta orain, liburua esku artean, arrazoiak eman behar diet enpeinatu direnei. Arrazoiak, oso-osorik. Oinarri-oinarriko lana burutu bait dute. Eta nolakoa! Eta nola burutu ere! Ikaragarritzko katxarroa da liburu hau. Ez dakit beste nola esan.

Esaizunik ez du inondik. Eta ez naiz liburua sortu zuten holandresetaz ari, argitalpen hau prestatu duten euskaldunetaz baizik. Hainbeste langile isil eta lehiatsuren enpeinuak egin du posible liburu hau. Eta halakoxe lan metodiko doi-doiak bakarrik eman zezakeen halako fruitua.

Den-dena dago xeheki pentsatu ta ongi berpentsatuta, gain ta barne, azaletik hasi, eta liburuaren tamaina, testu partiketa (beltza zurian), inprimatzeko letra tipoak, paper klase, argitaldarien ohar, erabiltzen jakitekorik, euskarazko Kristau Ikasbideen historia, aurkibideak (hiru), hiztegiak (azkenean eta orri bakoitzaren barrenean), adizkera diferenteen esplikazio orria, eta ez dakit zerik ez. Dena landu da. Ez zaio kasualidadeari zirrikiturik utzi. Auskalo zenbait ordu sartu zaion. Eta orduak ez dira ezer (sartu dituztenen baimenez esateko), atera dutena ikusten badugu. Orduak baino beste zerbaite gehiagorik behar bait da hortarako: gauzak egiten jakitea.

Ez gaude halakoxe lanetara ohituta euskaraz. Profesionalik ez dagoela? Tirai profesionalak baino amateur hoberen batzuk badira, orduan, eguzkipean. Hauk, behintzat, ez dira gau osoa lotan egon.

Denok dakigu Ikasbide batetan inportantea ez dela itxura. Baina geldi gaitzen oraingoz itxuran, itxura ere zerbaite bait da, ez itxura hutsa. Eta inportantea ez omen den guziari inportantziarik batere ez emateko joera erraza bait dugu.

JOSE AZURMENDI

ON KOSMERI BETIKO AGUR?

(I)

Auzitan dut On Kosme; edota behindik betiko izkutatu edota berarekin aurrera jarraitu. Euskal Baratzen hainbat landare bikain aldatu eta hainbat frutu eder emanikako gizon batek seriozki esan zidan: «Erretira zak behindik On Kosme; parragarri horren beharrik ez duk idazteko». Gizon hori kaltegarri zaik; berarekin irakurleak urrituko zaizkik.

Noan ordea poliki poliki. Istorio hau luzea dut. Gutierrez bi zati ditu. Lehenengoa, alaia gertatuko zaigu. Bigarrena larri ta illuna, On Kosmerentzat behintzat.

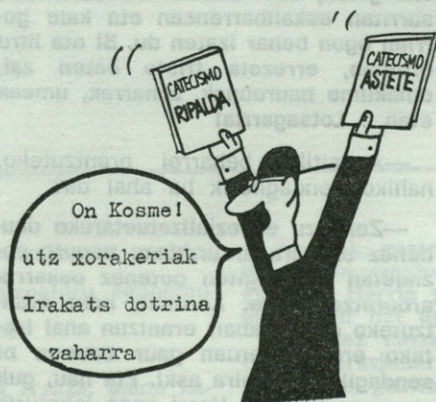
Azaroan, ia hillabete osoz, izkutuan egon zaigu gure On Kosme. Eskubiko zango osoa miñetan zuen gizaajoak; gabaz eta egunez ia beti miñetan alajaiña. Zist eta zast indizio pilloa, zost eta zost argizari puntak atzeko lei-hotik, eten gabe pildorak ahoko zutotik... On Kosme, agure zaharrak, merezi baiño gehiago maite du, bai, bere Sendagilleak.

«Ziatikak» ordea, ez aldegin nahi On Kosmeren gorputzetik. Tarteka, umorea zetorkionean, zioan bere bu-ruari: Pozik egongo haiz, Kosme, hire zahartzarorako, baduk andregai polita: «Ziatika» andereñoa. Hirekin maite minduta zegok, hirekin nahi dik bi-zi, azalez badaezpadakoa egonik ere, hire barne-barneko mami-hezurrak guztiz dituk gozo ta atsegiñak nunbait. Zorionak, On Kosme.

Arrazoi zuen On Kosmek. Betirako, Ziatikarekin bizi beharko zuela, zirudien. Batzuetan, errezki, zakarrari ematen zion; orduan bere sandagilleak esan oi zion: «Pazientzia, On Kosme, Pazientzia. Pazientzia...? Praille-apai-zok besteri emateko, pazientziaz be-teak ditugu gure poltxikuok. Azeite-rizino umetan hartzea bezin zailla zaigu ordea, geuk erremedio hori har-tzea.

DONOSTIAN

Pazientzia galdu zuelako, laister sendatuta egon behar zuen gizona, goiz batean, Donostiara dijoa. Euskal-dun Sendagille jator baten aurrean dago On Kosme. Hitzik ez du erderaz egiten; bere laguntzaille mojatxoaa ere guztiz da euskaldun. Lehen begiratuak, susmo txarrak dakazkio sendagilleari: Mokora (ipurteturra) ihartua duzu... Aspaldiko gaitza dirudi... Min haundiak nahi ta nahi ez euki behar... Baiña ez, On Kosme ikaratzeko esan-dako hitzak zituen nunbait Sendagi-lleak. Bigarren begiratu-aldian, plakak agertzen zuenez, han ez zegoen gau-za izigarririk; hillea ezkil-kampaia-oraingo behintzat mutu egon behar zuten. On Kosmeren poza... Bai, or-dua, etortzen zaionean, konporme San

Antoniyo ikusteko, bitartean ordea, agure zahartuta ere, hementxe jarrai-tu nahi, arrastaka, arrastaka.

Miñak aldegin arte bi «MAKULURE-KIN» ibilli behar duzu, diotsa Senda-gilleak. Bi Makulurekin...? aho zaba-lik gelditurik On Kosmek. Sendagi-lleak mojatxoari: Ekarri bi makulu. Mojatxoak: —Zaharrik ez dago. Sen-dagilleak: —Ekarri berriak. Mojatxoak: —Gero ez ditu iñork ekartzen. On Kos-mek, muturrak zorrotuta: Lapur ar-pegia al dut?

Gogo txarrez berenik, ona hemen mojatxoaa bi makuluekin. Begira, dio sendagilleak, nolatan erabili behar di-tuzun. Ez, sendagille Jauna, ez alpe-rrik nerekin denbora alperrik galdu. Soldadua izan naiz, baiña pausoa era-mateko oso baldarra; amaika aldiz esaten zidan Sarjento Biñagresak: Kosme, eres un burro, has perdido el paso, cambia de pie. Besteek eskubi-ko hanka aurrera botatzen bazuten, nik ezkerrekoa. Desfile sonatueta-n, guardia egin beharrean arkitzen ni-tzen. Erakutsi zaiozu nere etxeakoan-dreari eta gero nik etxean ikasi ahal izango dut patxadan eta pazientziaz.

Orduan hasi zen komeri polita; etxe-koandre gaixoa, dena bildurtuta, bi makulu eskuan hartuta, Sendagilleare-kin, nola ibilli ikasten. Eskubiko han-karekin batera makuluak aurrera, ma-kulu ta eskubiko hankarekin hiru han-ka egiten dituzula, gero ezkerria... Bi-tartean, parrez, lehertzeko zorian, gu-re On Kosme gaiztoa. Hori gehitxo

zeritzaidan. Ez dago eskubiderik hor-tarako; hori adarra jotzea zen bai bati ta bai besteari. Bitartean zioen On Kosmek: Uste ez dutela, Ballet berri bat atera behar ditek gaiñera...». Bar-ka zaiozute On Kosmeri. Ez baitu gaiz-takeriaz jokatzeko... Adar jotzaille ta bihurria beti izan data, zahartzaroan ere barrabaskeria batzuek egin gabe, ezin egon.

ETXEAN

On Kosme ez da ez hain arlotea. Sasoi batean, latña ikastea baiño erre-xagoa izan zitzaion, makuluekin ibil-tzea. Hurrengo egunean herriko pla-zan bi makuluekin agertu zenean, han ziren komeriak... Ba zen zer esana eta marmarra... Bere matrail lehorre-tatik, ihes egin eziñik gezurrezko be-gi malkoaz, zioen Maxepa Xardiñasek: Gaizki dun On Kosme, Horrenak egin din... Laister dun ohean mugitu ezi-ñik... Erretore berri baten beharra izango diñau laister... On Kosme gi-zarajoa, ez hunen zeharo txar txarra ere. Bazetianan bai, gauza onak ere. Inguratzen zaie On Kosme eta ez ho-rratio ixillik egotekotan: «Errenka, errenka nabillelako, zuzen-zuzen ibil-tzen zenean baiño santuago On Kos-me, zuen begietarako. Azken arnasa, zuek baiño lehenago ematen badut, santu haundi bat zen On Kosme, esan-go duzue. Norbait ona dela, jendeak pentsa dezan hil egin beharra, prezio haunditxoaa derizat. Bada ezpada ere hil aurretik ez jo hilkampaia.

BERRIRO DONOSTIAN

Hirugarren egunera guztiz sendatu-ta arkitu zuen bere burua on Kosmek. Hartu eskuetan bere makuluak eta han doa Donostiara. Hona hemen, dio-tsa mojatxoari, zure makuluak. Ibiña-rrietako Santo Kristoren Elizatxoan zintzilika uzteko asmatan nintzen bai-ña... torizkitzu. Hemendik aurrera ezin esan ahal izango duzu, niork itzuli ez zituenik hemendik eramandako maku-luak.

Agur egin bere sendagille jatorrari, pozaren pozez lehertzeko zorian, han doa gure On Kosme gaixotegian ze-goen bere adiskide bat ikustera. Han, gaixoaren ondoan, Euskal Herrian itzal haundia izan duen nere adiskide batekin topo egin dut. Honek, haun-diak esan zituen On Kosmegatik eta bere poza, nahigabe ta larritasun ha-undian biurtu zion. On Kosme, behin-dik eta betiko, nere lanetatik bazter-tu ta zokoratu behar nuela esan zi-dan. Ordutik hona auzitan dut nere On Kosme. Hilko ote dut behindik? Nere adiskideak ziona eta On Kosme-ren larritasuna utz ditzagun hurrengo-rako.

AROSTEGIK

SENDAKUNTZA ZERBITZUA

EGUNGO GIZARTEAREN KEZKA LARRIA

Gaurko solasaldi honetan jorratzen dugun gaia, ez da arrotza; aitzitik, ezaguna eta maiz askitan, Z. Argiaren lerro hauetan plazaratua. Kondairan zenar, osasun gaitan, gizakiak eten gabeko kezka eta ardura agertu izan du. Egun ere, midiku, agintari eta Nazioarte mailako Erakunde anitzen helbururik behinena, jendetzaren osasuna hobetzea eta gizakiaren bizia luzatzea da. Aberrik aurreratuenek, sendakuntza hobetu beharrez, iker-lan marduiak egiten dihardute. Ezparririk gabe baretza dezakegu honela: sendakuntza hazkundera da, egungo aberri batetako ekonomi eta sozial desarrollo edo aurrerapenaren zantzurik sendoena.

Urolaldeko ibar menditsu honetan ere, sendakuntza hobetu beharrez, lanean gogotsu diharduen gizon presurik ez zaigu falta. Langileria dugu, arlo honetan gehienik kezkatu den giza-taldea. Langileria arteko ordezkari eta aintzindari diren Romualdo Larrañaga eta Joxe Mari Agirrezabala-gari hurbildu natzaie.

—Sendakuntza zerbitzua, Azpeitian oso ahula da. Jabeturik gaude hortaz. Zuek, langileria arteko ordezkari bezala, nola ikusten duzue arazo larri hau?

—Lehenbizi, garbi dezagun geure burua. Langileria arteko ordezkari, benetako ordezkari, gaurko giroan nor den zehaztea, ez bide da oso jatorra; baina, tira, langile multzo bat gara gai honen inguruan lanean ari garenok, eta berauen ordezkari gara.

Sendakuntza zerbitzuak, aspaldiko urteotan, langileria sendietan eta inguruan, asko kezkatu gaitu. Egunero sufritzen dugun problema gogor bat da. Jabeturik gaude egoera honetaz. Eta ikusten dugu, zerbitzu hau, oso kaskarra eta ahula dela Azpeitiko herrian. Begira. Berez minutu baten egiten den errezeta txartel lan bat esku-ratzeko, denbora izugarrian zai egon beharra dago. Garai batetan, lau errezeta kolpe batez ematen zituzten; gaur bi bakarrik. Botikara joateko, erremediorik gabe, aurrez errezeta prestatua euki behar duzu; beraz, presaka gerta bazaiten, zeure sakeletik ordaindu behar. Sendakuntza zerbitzua, hemen, orain urte bete baino okerrago dago. Aurrera jo ordeztatera egin dugul

Bestalde, gaurko sendagileek dituzten gelak, oso txikiak dira. Jendeak, sarritan eskailbarrenean eta kale gorrian egon behar izaten du. Bi eta hiru orotutan, errezeta triste baten zai, emakume haurrunak, zaharrak, umeak etab... Lotsagarria!

—Azpeitiko beharrei erantzuteko, nahiko sendagilerik ba ahal da?

—Zerbitzu espezializatueterako dandenez ez gara arduratuko. Seguro soziala lanean egiten dutenez bakarrik arduratzen gara. Zerbitzu honi erantzuteko eta nolabait erantzun ahal izateko ere, Azpeitian gaur dauden bi sendagileak ez dira aski. Eta hau, guk ez dugu asmatu, Herri osoa jabeturik dago hortaz; sendagile batek berak aitortu digu ahulezia hau. Honez gainera, gaueko eta igande egunetarako zerbitzu berezirik ez dugu. Zestoak eta Azkoitiak badituzte; baina, hemen, ez dugu ezer! Presako beharren bat gertatzen den bakoitzean, nora jo? Langile bakoitzari, pentsa, hilean zazpi mila pezetatik gora ordaintzen tokatzen zaigula seguro sozialari. Zerbitzu hau oso garestia da; ez pentsa limosnaz eskatzen dugunik. Gure eskubide osoz egindako eskabideak dira denak.

—Problema latz hau, langileria itsatsia dakusagu.

—Sendakuntza zerbitzua, langileria-rentzat, seguro soziala deitzen diogun bidetik dator. Dirudunek, beste zerbitzu hornituagoetara egiten dute.

Zerbitzu ahul hauengatik, langileak, urtearen buruan, ordu asko, alfer alferrik galtzen du. Eta sarri askotan, midikuak esan edo agindu dionaz, zihurtasunak ez gainera. Hain presaka eta itsumustuan ibiltzen dira! Midiku baten lana, errezetarik egitea baino zerbaite gehiago da. Gaisoa ezagutu egin behar da, eta arretaz arduratu beronen egoeraz. Gaur, midiku hauek inork ez ditu kontrolatzen; gogo onenaz ihardunda ere, ez dira iristen beren lanak behar bezala egitera. Bestalde, seguro hauek langileria ordaintzen dituen gero, langileria berak, bere ordezkoren bidez kontrolatu behar litzuke seguroetara joaten diren diruak.

Seguro sozialak langileria inoizkoan ez dio bere, gastu eta diru kontuaren berri agertu.

—Egoera larri honek, zer nolako aterabidea du?

—Lehen erantzun dizugun bezala, benetako aterabidea, seguro soziala kontrola langileria esku jartzea izango litzateke. Hau egitea, gaurko, ez dago gure esku, eta bien bitartean, beste bide batzuetara jo beharko dugu, daukagun arazo konkretu honi aterabide bat eman ahal izateko.

—Orain arte zer egin duzue?

—Lantegietako ordezkariak biltzen gara. Arazoa sakonetik aztertzeke, sendagile batekin hizketatu ginen, Udaletxeko osasun gaitaz arduratzen den Batzordearekin ere beste elkarrizketa luze bat egin genuen eta azkenik, burdinean eta egur lanean ari diren langile guztiekin, Batzarre honetan, bi txosten egin genituen. Bat Instituto Nacional de Previsión-era eta bestea Herriko Udaletxera bidali genituen.

—Txosten hauetan, zer eskatzen duzue?

—Udaletxeari hauxe: berrehun m. baino gehiago dituen Behe-Toki egoki bat eman dezala, eta ahalik eta epe-rik laburrenean Ambulategia martxan jarri.

I.N.P.-go zuzendariari beste hau: Azpeitiko Udalak, guk eskatzen diogun Tokia eman ondok, sendakuntzarako iker-gela, ahalik azkarren, beste luzamendurik gabe, behar beharrezko diren buruzpideak, bizkor eta trebe egin ditzala.

—Nolako erantzuna espero duzue?

—Gure gaurko eskabide hau Herri osoaren problema dela ikusirik, gaurko Udaletxearen partetik erantzun egoki eta bizkor bat iguriki dugu.

I.N.P.-gandik, berriz, ikusi egin behar. Orain arte, hitzetan eder izan dira. Denboraz ikusiko dugu, hitzetan bezain eder diren...

—Ambulategi bat egin ondotik, zer-bitzu hau, erabat hornitua ote?

—Hau da gure kezka. Arazo hau, hemen agorturik ez genuke utzi nahi. Batzarrean, Urola bailera osorako «Centro Sanitario» bat eraikitzeko

urratsak ematea, erabakirik gelditu zen. Honetarako, Udalak, Perdilegi aldean dituen 1.200 m.² lur, duban eskainiak ditu eta Institutoko zuzendariak, hitzez behintzat, zentro honen ardura agindurik du.

—Ekintza hontarako, beste inongo laguntzarik ba ahal duzue?

—Zama guztia, Udaletxearen bizkar utzi eta hankak jasotzerik ez dugu nahi. Gu lanerako prest gaude.

ANATSAN

EUSKAL UNIBERTSITATEA BAI

Tximista bezalaxe, Donostian lehenik eta probintziako herririk gehienetan gero, bizpahiru egunetan Gipuzkoa guztian zehar zabaldu da.

Kalkulo zehatz bat egitea ez da erraza, baina ka-lean nabarmen asko susma daitekeenez, hamabost urtetik hogeita bost urte arteko % 75 gaztek Euskal Unibertsitatea bai - Si Universidad Vasca deritzan pegatina paparrean nahiz beso ondoan daramate.

GAIAREN GAURKOTASUNA

Fenomeno soziologiko hau hainbat alderditatik azter daiteke. Alde batetik, egia da, bai, euskal unibertsitatearen beharrak, gutienez azken berrehun urtetako lorkizun bat bada ere, azken urteotan gutitan bezalako indarra eta eragina sortarazi duela, azken bolada honetan batipat.

Hasi eskuin erreakzionarioaren zenbait sektore dialogantetatik ezker zibilizatura arte, guztiok mintzo dira gaur egun euskal unibertsitateaz. Batek ez daki posizioz ez gaitzearren den ala trena martxan hartu nahiaz, baina dena dela, mintzatu bai behintzat.

Bestalde, mintzatu ezezik, hilabeteotan han hemenka moldatu izan diren euskal unibertsitateari buruzko hitzaldi eta jendaurreko elkarrizketak, euskal indar tradizionalaren inguruan eratuak izan dira.

HERRI ARRUNTAREN BOZA

Horrez gainera, gaiaren gaurkotasunaz aparte, sensibilizazio nabari bat «in crescendo» ari da herri arruntaren artean.

Jendeak, gazte jendeak batez ere, parte hartu nahi du, bere boza azaldu, zertaz eta nola beti ere ondoto ez daikielarik. Herria protagonismoaren egarri da, eta honelako aukeraren bat agertzen zaienez buru-belarri heldzen dio.

Honetaz datza, hain zuzen, Euskal Unibertsitatea bai delako eraskinaren arrakasta, ez agertzen duen mezuan soil soilik, guztiok paparrean eramatean baizik, batez ere.

Hau da, hitz batez, kasu honetan eragin soziologikoa ideologikoa baino gehiago da, bion arteko lotura eta behinengo indarra ukatu gabe, noski.

BALIATZE KONTUAK

Pegatinak giro bat azaltzen du, bai eta eskari konkretu bat promozionatu ere. Ez dirudi, bestalde, inolazko politik ideologia zehatz batetan erditua izan denik. Besterik da, ordea, zabalkunde bideei bagagozkie.

Izan ere, iturria bat bada ere, zabalkunde bideak era guztitakoak izan dira, hainbat ekintza eta helburu desberdinetarako baliagarri erabiliak. Kalean eskaintzen ari den hainbaten azalpenez gainera, hiruzpalau erdi-iturri-puntutan galdetu dugu, eta beste hainbeste erantzun jaso dugu.

Ez gara hemen helburu zerrenda agertarazten hasiko. Praktikan, Euskal Herriak jasaten dituen minik gehienek sendagai bilakatu da. Irakurlearen irudimen joriari uzten diogu minon interpretazioa.

Bestalde, eraskinari dagokion ordaina ere tokiz eta helburuz hain desberdina denez, jendea zertarako den galdetzen hasia da. Hau da, Euskal Unibertsitatea bai, baina diru-emaizatzoxa zertarako.

Zenbait herritan, Donostiatik Irun aldera edo, esate baterako, helburu nahiz ordaina aldeaz aurretik finkatu dituzte banatzaileek. Deba eskualdean, ordea, egundainoko nahasmendua sortu da. Eta hau peligrosoa da.

Eta peligrosoa da, bai, zeren kontrol ezak, ardura faltak eta burugabeko eskariak asmorik ederrenak ere hankaz gora bota ditzakete, hala konfuzionismoa sortaraziz nola «txinito anonimoentzako» postulazioekin gonbaratuz.

Gauzak ahalik eta garbien eta serioen hobe, eta... Euskal Unibertsitatea bai, noski.

Lehen inkesta

Durangoko azokako liburuak numerotan

Luis A. Aranberri

J. A. Sarrionalandia eta J. M. Egi-dazu bikote gazteak, Durangoko azken liburu eta disko azokan jasotako ha-inbat datoren bilduma argitara eman du Gerediaga Elkartearen boletinean.

Lan ikaragarria benetan, bion ar-tean burutu ahal izan dutena. Eta, ez, bakarrik, berez arras ona eta interes-garria delako, baita —edota areago— euskal liburu azoka batez, eta Du-rangokoaz hain zuzen, egiten den le-hen azterketa serioa delako, eta, no-labaiteko susmo eta iritzi miritziez gainera, zifra zehatzak ere sistema-tikoki azaltzera aurreratuko direlako baizik.

Inor eta ezer gutietsi gabe, noski, lehendabiziko estadistika lan honek elkarte mugatu baten boletinaz gaine-ra beste zabalkunde hedatuago bat merezi duelakoan, ZERUKO ARGIA honetara dakargu. Gazte biok izan di-ra, gainera, besteak beste, material guztia aldeaz aurretik eta batere era-gozpenik gabe eskaini digutenak.

Gure aldetik ez dugu datoez balia-tu baino egin, Grafikoren bat edo bes-teren planteamendu, interpretazio eta

ondorioak gureak izan daitezke, baita eskulana ere, baina, funtsean mate-rial guztia, numeroak, datoak, estadis-tikaren mami eta haria, Sarrionandia eta Egidazu gazteena da erabat.

Diogun, aurrera pasatu aurretik, az-terketa estadistiko hau liburugintzari dagokiola soil soilik, disko eta kase-tak, aurtengoz behintzat, kontutan har-tu gabe.

EDITORIALEN KOKATZEA

Lehen grafikoan Durangoko Merka-tu Plaza azaltzen da, editorialen stan-dak banatuz eta bereziz.

Bataz beste, hogeiren bat editorial bildu zen azokan, hamasei standetan barreiaturik. Honako hamaseiok, dis-koenak hiru eta Gerediaga eta Peda-gogia izenekoek osatzen zuten azoka guztia:

- 1.—Nafarroako Foru Diputazioa.
- 2.—Arabako Foru Diputazioa.
- 3.—Bizkaiko Diputazioa.
- 4.—Bilboko C.C.I.N. eta Gasteizko C.A.M.
- 5.—S.G.E.P. - C.A.M. R.S.V.A.P.
- 6.—Ediciones Vascas.

Lehen grafikoa

P	1/0	$\frac{2}{0}$	$\frac{3}{0}$	4/0	5/ER	6/E	7/B
---	-----	---------------	---------------	-----	------	-----	-----

P: Pedagogi liburu standak.
E: Euskarazko editorialak
ER: Erdarazko editorialak
B: Bietarik
O: Ofizialak
D: Diskoak
G: Gerediaga bulegoa

$\frac{8}{ER}$

G	16/E	15/E	14/E	13/E
---	------	------	------	------

12/E	11/E	D	D	10/E
------	------	---	---	------

D
 $\frac{9}{E}$

Durangoko Liburu eta Disko Azokako Stand-en kokatzea

Liburu Guztien Zenbaketa

Editorialak	Liburu aurkeztuak	Azokarako berriak
Ofizialak	180	14
Erdaldunak	630	22
Euskaldunak	306	74
Guztiz	1.086	110

7.—Auñamendi-San Migel.

8.—La Gran Enciclopedia Vasca.

9.—Etor.

10.—Gordailu.

11.—C.I.N.S.A.

12.—Jakín.

13.—Iker.

14.—Gero.

15.—Auspoa.

16.—Euskaltzaindia.

Hamasei hoitatik, bederatzi euskaldunak ziren, bi erdaldunak, bat bieterik (erdaldunak gehienbat) eta gainerrako laurak ofizialak.

Grafikoak nabarmen asko adiarazten duenez, euskal atandak gehiago ziren, baina, baita, txikiak ere.

Edozein modutan, hamasei hoiei zuzendu zieten durangoarrek beren inkesta. ETOR eta AUÑAMENDI-SAN MIGEL ezik, gainontzeko hamalauk erantzun zuten, nola hala izan bazen ere.

Sarrionaindia eta Egidazuk salatzen dutenez, «argitaretxeek eta liburu saltzaileek ez zuketelarik interes larregirik, itxura denez, estadistikari buruz. Heurrengandiko kolaborazio eza arraz narbaria zen».

INKESTA

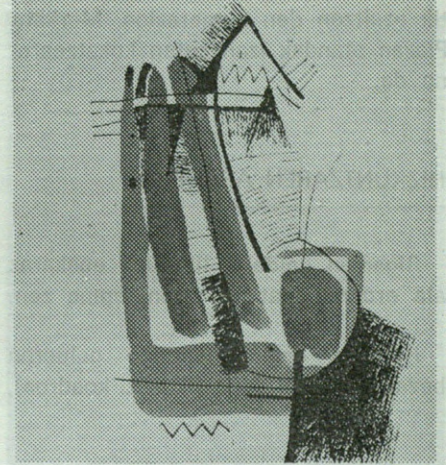
Inkesta sei galdera zehatzen arauera moldatua izan zen. Galdera ximpleak agian, baina ondorio guztiz jakingarriak, ordea, lehendabizikoak izatearen abantaila ikaragarriarekin.

Lehenengo galdera liburu produktioari zegokion. Lehen koadroan ikusten denez, erdal argitaretxeen produktioa euskaldunenak double da, «euskal» deritzan liburu azoka batent gertatzen bada ere.

Azokan aurkeztutako liburuei bagozkie, berriz, ia %10 «berriak» dira,

GIZARTEAN

JAKÍN

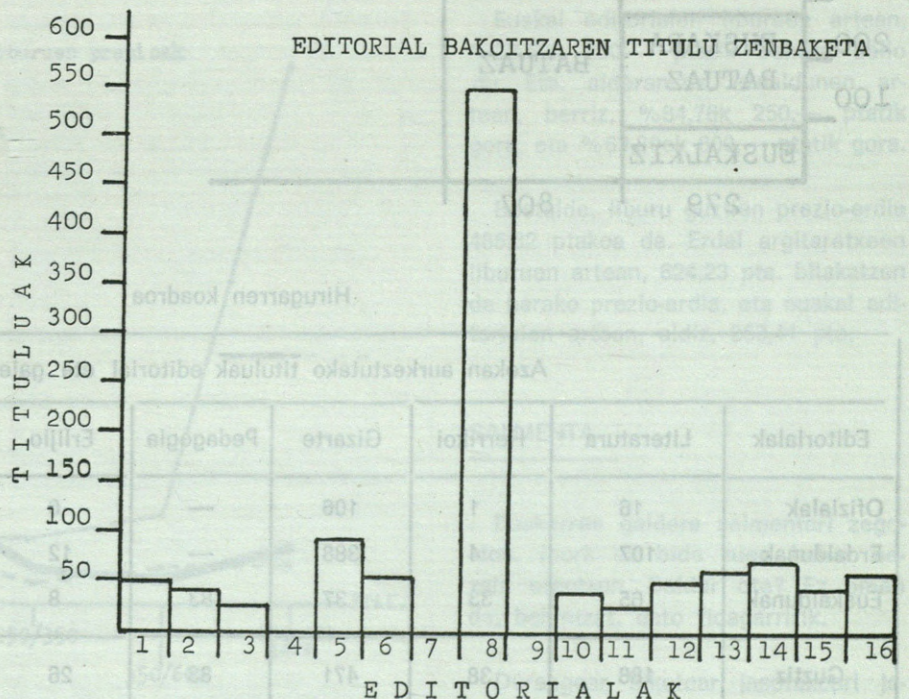

eta berri hoietatik, %67,27 euskaldun editorialak argitara emanak. Bestalde, euskal produktioaren %24,18 berria da azokan.

Dato hauek bi ideia nagusi azaltzen dizkigute. Bat, euskal liburu produktioaren berrikuntza. Bi, euskal editorialek kontu gehiagotan dutela, nonbait, azokarako liburu berriak prestatzea.

Bigarren grafikoa

EDITORIAL BAKOITZAREN TITULU ZENBAKETA

Lehen koadro horri dagokion grafi-koan (2) azaltzen denez, **La Gran Enciclopedia Vasca** (8) delakoaren pro-dukzioa (550 liburu) ezin nabarmena-go da gainerako «txikiteriaren» ar-tean.

Bigarren grafikoan editorialen alde-tik azaltzen den numerazioa, Merkatu Plazan standak izan zuten kokatzeare-na da.

HIZKUNTZAREN ARAUERA

Bigarren galdera, liburuok euskaraz ala erdaraz idatziak ziren, egina zen.

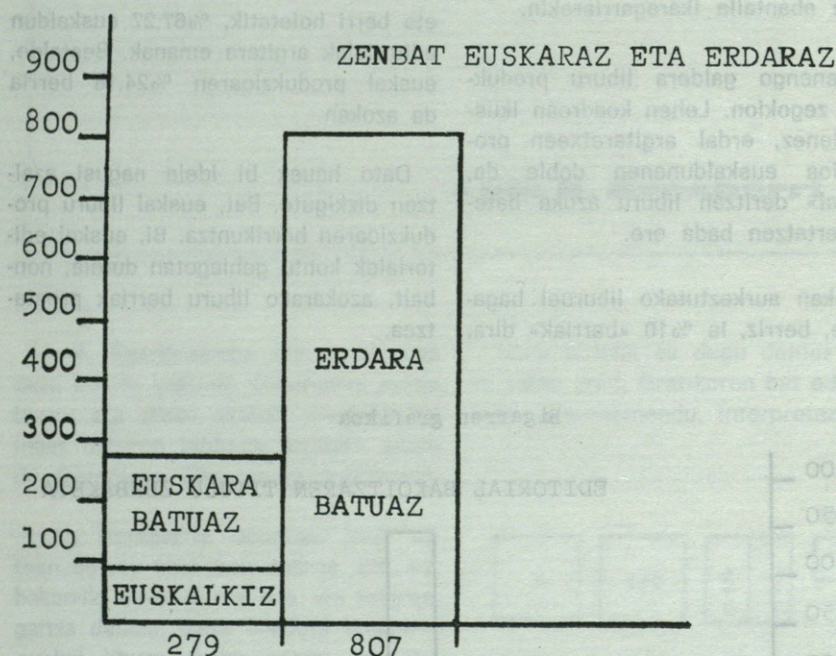
Honetaz ere, lehenengo galderan bezalaxe, garbi dago (ikus 2. koadroa),

Liburu aurkezpena hizkuntzaren arauera				
Editorialak	Euskaraz		Erdaraz	Guztiz
	Batuaz	Euskalkiz		
Ofizialak	—	4	146	150
Erdaldunak	—	11	619	630
Euskaldunak	188	76	42	306
	188	91		
Guztiz	279		807	1.086

«euskal liburu azoka» izan arren, %25,69 baino ez dela, ordea, euska-raraz idatzia. Euskarazkoen artean, be-

rriz, %67,41 euskara batua delakoaz burutuak dira, eta %32,59 euskalki batez edo bestez.

Hirugarren grafikoa

Kuriosoa da ere, euskararen berez-kuntza honetaz, editorial ofizialak na-hiz erdaldunak euskaraz zerbait argi-tara eman behar izan dutenean, ez direla sekula euskara batuaz baliatu, euskalkiz baizik.

Bestalde, euskaldun editorialen er-del produkzioa %13,72 da, erdaldun-en euskal produkzioa %0,74 baino ez delarik, eta ofizialena, zerbait ge-hixeago, %2,66. Beraz, nor ote azken batez, «Itxia»?

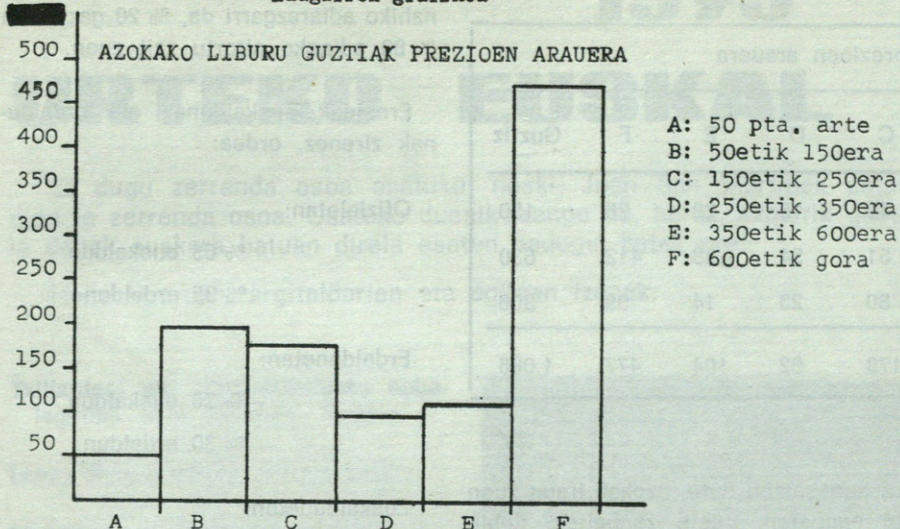
GAIEI BURUZ

Hirugarren galdera sorta gaiei atxi-kia zen. Egileek aitortzen dute galde-gaiak ez zirela nonbait aiposegiak izan, eta, ezta, ezin bestez, erantzun-ik egokienak ere. Hala ere, beren

Hirugarren koadroa

Azokan aurkeztutako tituluak editorial eta gaien arauera								
Editorialak	Literatura	Herriko	Gizarte	Pedagogia	Erligio	Linguistika	Beste	Guztiz
Ofizialak	16	1	106	—	6	13	8	150
Erdaldunak	107	4	388	—	12	76	103	630
Euskaldunak	65	33	37	83	8	44	36	306
Guztiz	188	38	471	83	26	133	147	1.086

Laugarren grafikoa

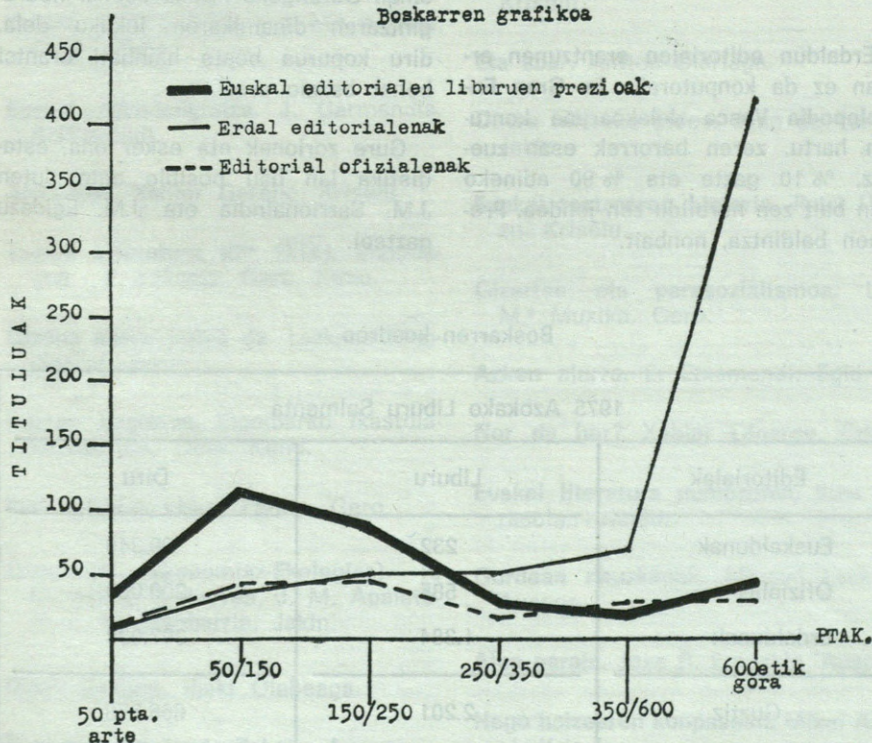
aldetik editorialen produkzioa aztertuz, hainbat dato eskaintzen dute.

Libururik gehien «gizarte sailean» idatziak dira. Sail honetan, argitartxe ofizialen artean, foruak, arkeologia eta historia gai erabilienak dira. Argitartxe erdaldunetan, berriz historia, folklorea eta «euskal izateari buruzko» obrak. Eta, euskarazkoen artean, azkenik, gaurkotasun gehiagor, jarrera herrikoia batez, egungo arazoei zuzenago helduz.

Beste zenbait bereztekotan, liburu «herrikoien» artean, gehienak euskaraz idatziak direla aipa daiteke, eta pedagogiaz, aldiz, gehienak ezezik, guzti guztiak, esan beharrik ez dagoen arrazoiagatik, segurutik.

«Gizarte» eta «Beste» (musika, zientzia, sukalki, perretxiku etab.) gaietan gehiago da erdal produkzioa euskalduna baino. Haatik, literatura, erlijio eta linguistikaz, proportzioz behintzat, gehiago dira euskaldunak.

Boskarren grafikoa

PREZIOAK

Laugarren puntu honetan, liburuaren prezioak aztertzen dira. Boskarren grafikoa ezin garbiago ikusten da euskaldun eta erdaldun editorialen «arraia» zein desberdina den. Euskarazko editorialen libururik gehien 50-150,— ptakoa den artean, erdarazkoen artean, ordea, 600etik gorakoak dira nagusi.

Euskal editorialen liburuaren artean, %73,52k 250,— ptatik behera balio du. Eta, alderantziz, erdaldunen artean, berriz, %84,76k 250,— ptatik gora, eta %63,80ek 600,— ptatik gora.

Bestalde, liburu guztien prezio-erdia 485,32 ptakoa da. Erdal argitarteeen liburuaren artean, 624,23 pta. bilakatzen da harako prezio-erdia, eta euskal editorialen artean, aldiz, 253,41 pta.

SALMENTA

Boskarren galdera salmentari zegokion. Inork ez bide zuen behar bezala erantzun. Beldur ote? Ez omen da, behintzat, dato fidagarrik.

Durangoar bikotear jasotakoari jarraituko badiogu (5. koadroa), gauza

Luis Mª Muxika

GIZARTEA ETA PARASOZIALISMOA

GERO

Liburuen banaketa prezioen arauera							
Editorialak	A	B	C	D	E	F	Guztiz
Ofizialak	7	38	42	15	22	26	150
Erdaldunak	7	33	51	54	68	412	630
Euskaldunak	34	111	80	23	14	39	306
Guztiz	48	182	173	92	104	477	1.086

bat behintzat argi eta garbi dago p-setak alde batera utzita, hau da, saldu ziren liburu guztietarik %62,88 euskaldun argitaretxeenak izan zirela, euskal titulu produkzioa %28,36 baino ez delarik. Beraz, salmentaz, behintzat, badirudi «euskal azoka» dela.

Beste alde batetik, saldutako liburuen zifrak lehen azaldutako prezio-erdiez biderkatzen baditugu, hona:

$$\begin{aligned}
 1.385 \times 253,41 &= 350.719,44 \\
 585 \times 624,23 &= 365.174,55 \\
 \hline
 &715.893,99
 \end{aligned}$$

Beraz, zifra hauk boskarren koadroan agertzen direnekin gonbaratzen baditugu, zera pentsa dezakegu, hots, edo «egia» esan duten bakarrak euskal editorialak izan dira, edo erdal argitaretxeek saldu dituzten libururik gehienak prezio-erditik beherakoak izan ziren, merkeenak alegia.

Edozein modutan, liburu ofizialak eta diskogintzari ezar diezaikegun nolabaiteko kantitate bat ezarriz gero ere, zifra hauk oso urrutit geratzen dira Luis M. Mendizabal kazetariak kalkulaturako sei milioietatik.

IKUSLE ETA EROSLEAK

Azkenik, azoka bisitatu zuen jendea ezagutu nahi litzateke seigarren honetaz, bai adinez, eta baita euskaldun ala erdaldun den ere, eta zein neurritan.

Inkesta egileek, 40.000ren bat pertsona ingururatu zela merkatu plaza-

ra suposatzen dute, azokak iraun zuen bi egunetan. Beste zenbaitek, doble eta gehiago kalkulatu izan du.

Hoitatik, stanetara hurbildu zen jendea honelatsu ikusi zuten saltzaileek:

Editorial ofizialetan:

% 35 gazte
% 65 adineko

Editorial erdaldunetan:

% 60 gazte
% 40 adineko

Editorial euskaldunetan:

% 75 gazte
% 25 adineko

Erdaldun editorialen erantzunen artean ez da konputorako **La Gran Enciclopedia Vasca** delakoarena kontutan hartu, zeren berorrek esan zenez, % 10 gazte eta % 90 adineko izan bait zen hurbildu zen jendea. Prezioen baldintza, nonbait.

Auspoa Liburutegiaren kasua ere nahiko adiarazgarri da, % 20 gazte eta % 80 adineko aitortu zait zuen.

Erosleak euskaldunak ala erdaldunak zirenez, ordea:

Ofizialetan:

% 65 euskaldun
% 35 erdaldun

Erdaldunetan:

% 70 euskaldun
% 30 erdaldun

Euskaldunetan:

% 90 euskaldun
% 10 erdaldun

Hemen ere ez da **La Gran Enciclopedia Vasca** delakoaren erantzuna kontutan hartu, % 99 erosle euskaldunak zirela adiarazi bait zuen. Irakurleak izango du dato honetaz, nork bere iritzia.

Dena den, eta erdal editorialen portzentaia kontutan hartuz gero ere, badirudi Durangoko Euskal Liburu eta Disko Azokara joan ohi den publikoa euskalduna dela hein handi batean, eta praktikan ere salmentak euskaldunak badira, liburu garesti eta mahai dotoreetatik aparte, ematen du eman Durangoko Azoka euskal liburgintzaren dinamikaren lekuko dela, diru kopurua beste hainbati erantsi behar bazaio ere.

Gure zorionak eta esker ona, estadistika lan hau posible egin duten J.M. Sarrionaindia eta J.M. Egidazu gazteei.

Boskarren koadroa

1975 Azokako Liburu Salmenta		
Editorialak	Liburu	Diru
Euskaldunak	232	69.340
Ofizialak	585	200.000
Erdaldunak	1.384	397.038
Guztiz	2.201	666.378

1975

URTEKO EUSKAL LIBURUAK

Ez dugu zerrenda osoa osatuko, noski. Juan San Martinek eman digu ia zerrenda osoa. Osatuko duenik izango da, beraz, ezpairik gabe. Ia denak euskara batuan direla esaten badugu, batez ere.

Hona liburuen, argitaldarien eta egileen izenak:

Txillardegi eta Saizarbitoriaren nobelagintza. Ibon Sarasola. Kriselu.

Lehen Euskal Herria. Altuna. Gero.

Mundua Euskal-Erriaren gogoan. B. Estornes Lasa. Auñamendi.

Sei idazle plazara (II). Begiarmen. Jakin.

Amezketako Pernando. Anastasio Albisu.

Bat bitan banatzen da. A. Irala. Etor-Erribide.

Sekulorun sekulotan. Patri Urkizu. Kriselu.

Adanen poema amaigabea. Zulaika Kriselu.

Marx eta Jesus Europan. Elkar lanean, Azurmendi, Muxika, NARBarte, Pagola, Torrealda. Jakin.

Amaia. Iñaki Azkune - J. M.ª Arrieta. Gero. Kimu.

Euskal esku-langintza. J. Garmendia. Auñamendi.

Andereño. Xabier Gereño. Kriselu.

Euskal Literatura III^{oo} (XIX). Erzibengo - P. Ezklaga. Gero. Kimu.

Gizona abere hutsa da. Lazkano Mendizabal. Jakin.

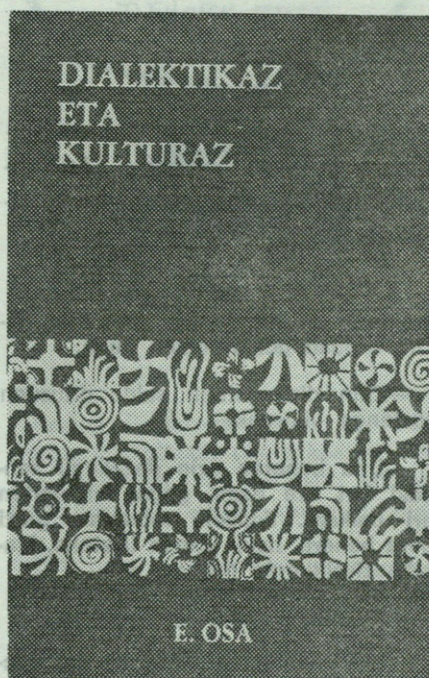
Izarren begietan. Elgoibarko Ikastola. Gero. Kimu.

Ipui antzeko. Mikel Zarate. Gero.

Gizartean (Ekonomiaz-Ekologiaz). R. Gorostidi, S. Larrea, J. M. Apalategi, J. R. Etxebarria. Jakin.

Maite dedana. Iñaki Olabeaga.

Zapirain anaiak. A. Zabala. Auspoa.

Deba: Euskal kosta nuklearra. Aldabaldetrek, Rekalde, Urdangarin, Kriselu.

Eta abar. Antton Olariaga.

Ontsia hiltzeko bidea. Juan de Tartas. Jakin.

Euskal teatroaren historia. Patri Urkizu. Kriselu.

Gizartea eta parasozialismoa. Luis M.ª Muxika. Gero.

Azken elurra. E. Etxamendi. Egia.

Nor da hor? Xabier Diharce. Ezkila.

Euskal literatura numerotan. Ibon Sarasola. Kriselu.

Gordean neuzkanak. Manuel Lasarte. Auspoa.

Aien garaia. Joxe R. Erauskin. Auspoa.

Hego haizearen konpasean. Mikel Arregi. Kriselu.

Eliz-guraso Apaostolikuak. J. Kerexeta. Lan Gran Enciclopedia Vasca.

Landare Jakintza. Botanika. Guillermo Larrañaga. Kardaberaz.

Hutsatik esperantzara. Juan M.ª Irigoien. (I. Zubizarretaren Heriotzaren eta bizitzaren mugetako ene hitzak delakoarekin batera argitaratua).

Huarte, hator etxerat. J. B. Etxarren-Lohigorri. Jakin.

Pentsakizunak. Antonio Bilbao. Ediciones Franciscanas.

Iraultza Sobietarra eta Literatura. Joxe Azurmendi. Gero.

Dialektikaz eta kulturaz. E. Osa. Kriselu.

Buruntza azpian. Lurdes Iriondo. Gero. Kimu.

Kristau Bidea. Holandako dotrina. Jakin.

Ezten Gorriak. Gorka Trintxerpe. Idatz.

Zera... Luis Haranburu. Kriselu.

Lizardi. Industrias Gráficas Valverde.

Gutunliburua. Jose Paulo Ulibarri.

Honetaz gainera ikastolarako egin da lan ikaragarria. GEROK IRAKUR deitu 4 liburu argitaratu ditu. IKERek SAIOKA deitu beste 4. ESPERIEN-TZIAK deitu hiruzpalau GORDAILUK. Ikastolen Elkarateak MATEMATIKA deitu 4 eta ESPERIEN-TZIAK deitu 2. Azkenik E.G.B.rako Gipuzkoako Gotzaingoak argitaratu dituen KRISTAU-İKAS-BIDEAK aipatu beharrean gara. Euskara batuan argitaratuak izan dira.

Ipuin, komikia eta haurrentzat liburuskak gehiago ere argitaratua izan da 1975garrengo urtean. Ezin denen izenak agertu.

IRASTORTZA

AURTENGO IRAKURKETA?

Gaurko honetan aukeratzen dugun gaia irakurketa da. Arrasaten saldu diren liburuen bitartez ahalegindu gara gai hau aztertzen. Aurtengo zernolako mugimendua izan den jakiteko, IRE liburudendaraino iritsi gara. Izan dugun elkarrizketa hemen doakizue:

—Liburu produkzioari dagokionez, nolakoa izan da 1975eko urtea?

—Galdera honi erantzun egokia ematea oso zaila zaigu. Urtean zehar, gure eskuetara liburu asko iristen delako, kalitatearen neurketa egitea ez da gauza erreza. Hala ere, puntu bat garbi dagoela, ziurtasun osoaz esan dezakegu: aurteng saldu dugun liburuen zenbakia inoiz baino handiagoa izan da, erdaraz nahiz euskaraz. Kalitatea? Ugaritasunak kalitatea dakar, noski; beraz, kalitatea ere apur bat gehiago igo dela esanen dugu, apur bat hori ondo azpimarkaturik. Erdal produkzioa alde batean utziz gero, euskal liburugintzan, gure ustez, bi titulu alpa daitezke: Jesus Altunaren «Lehen Euskal Herria» eta Oteizaren «Quosque Tandem» liburuen argitaldi edo edizio berria. Umeendako ateratakoa ere aipagarri da, asko argitaratu baita.

—Zer liburu mota saltzen duzue?

—Gehien saltzen den gaia saiakera da, besteekin duen desberdintasuna handia izanik, nahiz eta azken honetan elaberri edo nobelak bultzada go-gorra izan. Egin daitekeen zerrendan honela jarriko genituzke gaiak: Lehen-dabizikoa saikera, bigarrena elaberria, hirugarrena olerkia edo poesia, laugarrena antzerkia edo teatroa, eta gero gainontzekoak.

—Nolakoa da irakurleen erdiko maila? Ba ahal daki zer erosten duen, ala aitzitik, berrehun pezetako liburu bat «eramaten» du?

—Ez, normalki badaki zer erosten duen. Gehienak «liburu hori» erostera datoz. Hala ere, badago zer eramaten duen ez dakiena, baina hau, batez ere, kasu batean bakarrik gertatzen da: liburuak, elaberri generalki, donario bat egiteko saltzen bada, gerta daiteke,

erosleak ez dezala zer eramaten jakin; orduan guk ituntzen dugu.

—Zein dira gehien saldu dituzuen aurtengo liburuak?

—Une honetan ezin dezakegu zenbaki bat ere esan, gogoz hitzegiten ari baikara. Edozein modutan, gutti gora behera, hauk izanen lirateke, klasifikaziorik egin gabe:

• Viven.

• La revolución dietética del doctor Atkins.

• El otoño del patriarca. García Márquez.

• Un proyecto de democracia para España. Tamames.

• Historia del País Vasco. M. Ugalde.

• Erderismos. Sebero Altube.

• Euskara batua zertan den. Larresoro.

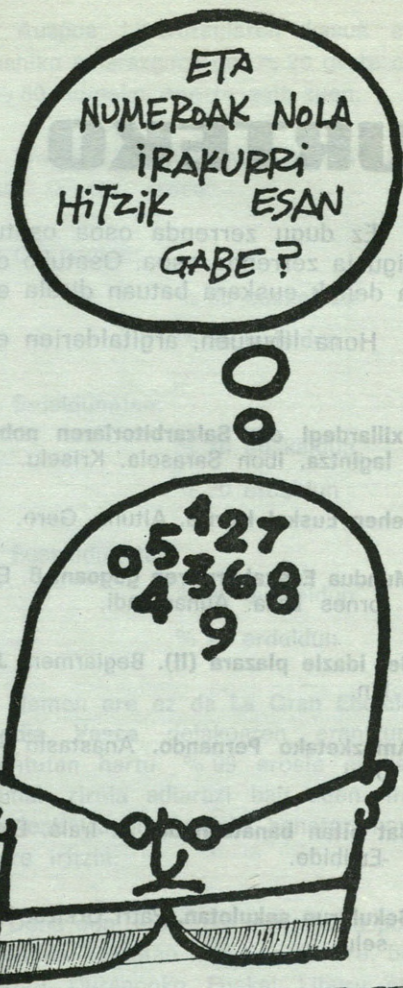
• Estudios Vascos (Brujería Vasca). Caro Baroja.

• Historia España siglo XX. T. de Lara.

• El varón domado. E. Vilar.

—Aipatutako liburuekin zerrenda bat eginen bagenu, zein izanen zen Larresororen edukiko lukeen lekua? Eta euskal gai bat ukitzen duen lehenengoak?

—«Euskara batua zertan den» liburuen bigarren edizioa ondo saltzen ari da. Zerrenda honetan zortzigarrena jarriko genuke. Bestalde, «Erderismos» nahiz «Brujería Vasca» hirugarrena izan daitezke.

—Zer irakurle mota da euskaraz irakurtzen duena?

—Erantzun garbia: gazteria.

—Zer irakurtzen du gazteria honek?

—Lehendabizi, linguistikarekin zerikusirik duena, Larresororen liburuak lekuko; poesia eta elaberria dira geroxeago agertzen direnak.

—Emanen ahal dizkiguzue zuek, momento honetan, erosiko zenituzten bost libururen izenak?

—Bakoitzak bere gusto berezia duenez gero, ez dut uste guk esandakoak, guztiak, beste bati ondo etorriko zaizkionik. Beraz, ez gara eginkizun honetan ausartzen.

—oOo—

Besterik ez. Hau izan da izan dugun elkarrizketa laburra. Noski, ez dugu dato hauekin beste munduko gauzarik esaten. Liburusaltzaile bati galdetu beharrean herriko guztiei (?) egiten bagenie, berri zehatzagorik izanen litzateke. Eta irakurleei galdetuz gero are hobeagoa. Baina, kasu hauekin Estadistikaren mundu bihurrian sartzen gara, eta ez dugu astirik galdutako nahi.

EUSKALTZAINDIAREN BATZARREA

Euskaltzaindiak egin du 1976. urteko bere lehen Batzarrea. Urtarrilaren 2an ospatu zuen Donostiako Diputazioan. Urteberri on opa diogu, inori bada-ta, gure Euskaltzaindiari.

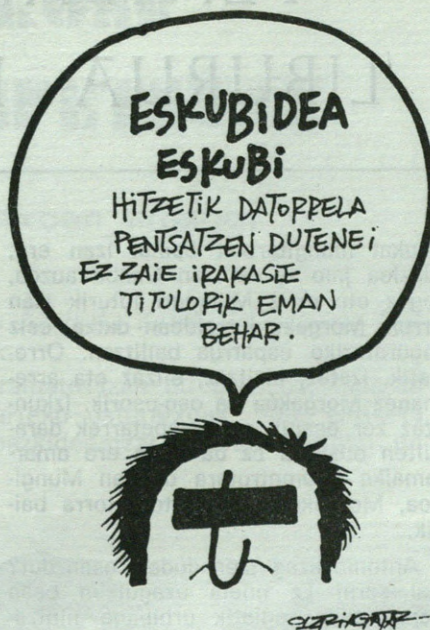
Beste edozein elkartek ohi duen bezala garai hontan, gure honek ere joan urtearen berri emate bat egin zuen lehenik. Han jakin ahal izan genuen, aurtun lehengo urtean baino euskaltzain gehiago bildu dela Euskaltzaindiaren batzarretara. Entzun genuen ere zenbat liburu, liburuxka eta idazti jaso den lehengo urtean. Berez asko ez den arren, hala irakurrita zerbait zirudien. Zorionez geure liburugietako apalak zabaldu beharrean gara euskaltzaleok hemandik aurrera.

Eta izanaren berri lehendik ere gure irakurleek badutenez gero, aski bedi horrenbestez. Beto orain egiazko berri daitezkeen izatekoak eta han agertuak.

Idazkari-ordekoak jakinerazi zuen heldu den urteko egitarau edo egutegia. Hilero ospatuko diren ohizko batzarre egunak izendatzeaz landa, bi ospakizun berezi aipatu zituen. Bata Donostian izatekoa da eta bestea Bizkaiko Zaldibarren. Lehena Bitor Garitaonaindiari eskainiko zaio. Bere bizi-tzako euskal fruiturik handiena Donostian eman bazuen ere, Bizkaiko Zaldibarren jaioa genuen geure idazle saiatua. «Argia» aldizkariaren zuzendari izan zen aldi batez hemen. Zenbait antzerki ere idatzi zuen, eta gainera gainerakoak. Euskaltzale sutsu honi, martxoaren 6an egingo zaio omenaldia bere jaioterrian.

Bigarrena «Bilintx» bertsolariari egingo zaio. Honi ere bere sorterrian, Donostian, ekainaren 20 inguruan. Ez dago euskaldunari esan beharrik nor zen Bilintx. Izatekotan ere, ze izen zuen egongo litzateke esan beharra. kasu honetan. Ez dakitenek jakin bezate, Indalezio Bizkarrondo zituela beren izen-deiturak gure Bilintx amodio-kantariak. Baina Antzoki Zaharreko konserje honen omenaldiaz izango dugu gero ere zer esanik.

Beste bi batzarre ireki ere baditu ospatzekoak Euskaltzaindiak 1976garren urte honetan. Bat, euskaltzain-oso izendatu berria den Jean-Louis Davanten sarrera dela-ta. Zuberoan ospatuko, hangoa denez.

Bestea Gasteizen egingo da, Odon Apraiz euskaltzain ohorezkoaren omenez, hainbeste zor badio-ta Arabako euskaltasunak langile amorratu honi.

Eta, nola ez?, diru kontua ere atera zen. Zearreta jaunak ekarri zuen presupuesto-lege bat egina. Ia-ia hamar milloi jotzen zuen guzira. Hori omen da, gutxienez beharko litzatekeena, Euskaltzaindiak egin beharko litzuzkeen edo litzaken lanak aurrera atera-

tzeko. Atzera behatuz ameskeria bat iduri du gauzak, baina aurrea behatzea omen dagokigu, eta bada lortuko den itxaropena. Errege aberatsak datoz, nunbait, aurtun.

Gero, Aditz-batuaren Batzordeko lehenen berri eman zuen Altuna jaunak. Aurreratu xamarra duten kontua ekarri zuen. Egun gutxi barru, beste batzarrik egitekoak omen dira eta horrekin bukatuko omen dute beren lana. Har bitzate esker-mila lan esker-gaitz horrengatik!

Hurrena, Xabier Mendiguren jaunak irakurri zuen txosten bat. Hizkuntza-politika baten beharra aipatu zuen testugintzarako. Askotan batasunaren orde bitasuna, hirutasuna eta ez dakit nik zenbat zenbataz sortzen ari omen gara, lan hortan dihardutenek nora jorik ez dutelako testu bat egiterakoan. Euskaltzaindiari garrantzizko gauza iruditu zitzaion eta hurrengo batzarrean batzorde bat izandatzekotan gelditu zen hortarako, Xabier bera barne dela, jakina. Ari bereko beste txosten bat irakurri zuen Zalbidet jaunak. Horrekin batera, matematika hiztegi oso bat agertu zuen Elhuyarke egina. Hiztegia gaztelaniaz, frantsesez eta euskaraz dago. Biziki eskertu zuten lana euskaltzainek.

Hortan bukatu zuen bere lehen batzarrea Euskaltzaindiak.

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

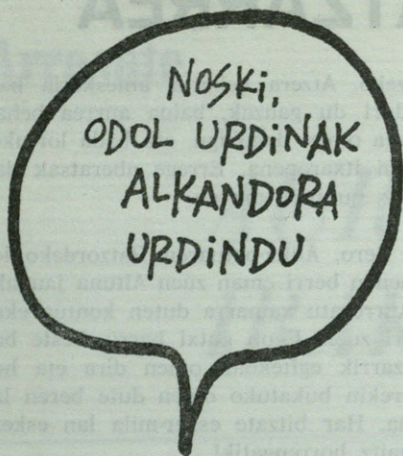

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria, 10 - Urrutizkiñak: 41 77 51 - 42 27 00

DONOSTIA

OLPISAKAR

Gogoz irakurri dudan liburua, gero, auxe. Orduak egin ditut beronen orri-aldeetan murgildurik.

Irakurri? Oker esan dut, oker. Ez bait da presaka ta gain-gaiñetik irakurtzekoa. Gai arin bat irakurri oi dugun bezala. Adarretik adar dabilkigun txoritxo jostalariaren gisa.

Pentsakizun liburua duzu. Pentsarazi egiten dizu. Pentsakizun batek naiz bestek une-unetxo baterako baiño jakiki geiago eman dezaizuke.

Edozein orrialdetan idekiz gero, aintxe arki zenitzake une artantxe zure barrera bilazarazi, ta atsedendarazi lezaketan bururakizunak.

Patxadan eserita irakurtzen, obeto esanda, ausnartzen diardudala, sarritan etorri zait Josemaria Escriva jaunaren «Bidea» izeneko liburuaren oroitzapena. Baita Pascalén «Pensamientos» deritzanarena ere. Ildo beretik dabillela bait datorkigu Antonio Bilbao, liburuxkaren egillea ta pentsalari bizkaitarra.

Ezagutu, aspalditxotik ezagutzen dut Antonio Bilbao. Mungitarra ala morgatarra? Berak ez dakit zer esango luken. Nik-neuk morgatartzat geiago

"PENTSAKIZUNAK" LIBURUA DALA ETA

daukat mungitartzat baiño. Izan ere, idazlea jaio ta azi zan Ganbe auzoa, lege ez erriz Mungiari loturik izan arren, Morgako lurraldean datza, esiz inguraturiko esparrua bailitzan. Orregatik, izatez, bizitzaz, elizaz eta arremenez Morgakoa da oso-osorik. Izkuntzaz zer esanik ez. Ganbetarrek darabilten euskera ez da iñola ere amaraika kilometrotara dagoan Mungikoa, Morgako izkera jator-jatorra baidzik.

Antonio ezagutzen dudala esan dut? Bai zera! Ez nuela ezagutzen esan banu, esan, egiatik urbillago nintzakean. Ainbat urtetan joana naiz Ganbe auzora igande ta jailetan. Ango auzo ikastola-elizatzuan biltzen nintzan bertako kristau taldearekin. Araxe etortzen zan Antonio ere. Ta aintxe izan oi nuen bera nik itzegiten nuena adidi entzuten. Ez zitzaidan egundo ere bururatu orren pentsalari sakona zanik. Jakin izan banu, jakin, bildur pixka bat ere izango nukean orren oarmen aundiko gazte baten aurrean nire gogoeta utsala ta xixtriña egiteko. Ni naizen adorea izanda...!

Ganbe auzoko «Zuetza» etxetik bi idazle bikain atera zaizkigu: Aita Felix prantzizkotarra bata, ta Antonio au bestea. Biok bata-bestearen anaia, biok euskal idazle, ta biok ezberdin. Leenengoak badu irakurgarri dugun liburua bat: «Ipuin barreka». Izen onek beronek dioskunez, parra egiteko ta eragiteko idatzia. Zoragarritzko erri euskera jatorrez jantzita agertu zitzaigun orain sei-zazpi urte, oker ezpago. Antonio anaiarenak beste zerbait du xedetzat: pentsarazi. Beronen orrialdeetan murgil bazintez, ez lizuke parrerik eragingo. Mamia xurgatu ta xurgatu, ori bai egingo zenukela. Orixe bai!

Parra eragille bata, pentsa-arazle bestea. Auxe bi anaion zeregin ezberdiña. Zein mesedegarriago gizonentzat? Ez dakit. Biak, naiz bata, naiz bestea, zein baiño zein onuragarriago dirala esango nuke nik.

Bizitzako edozein gai arruntak ematen dizkio gaia ta bidea Antoniori, usategabeko bururakizun egokia borobiltzeko, alegia, oarmen zorrotzeko gizon bakarririk egin lezaken gogoeta mota egiteko.

Era guztitako pentsakizunak dakarki liburua, naastuta eta batere sailkatu gabe. Idazkera onek alderdi onak

izango ditu, noski. Sailkatu izan baltu, orde, beste era batetako onura ekar lezakean, bearbada.

Gizarteak eta erlijioak pentsagaririk ematen diote Antoniori. Oietxek dira, nik uste pentsakizunik gogoangarrienak.

Erlijioari gagozkiola, sinistun agertzen zaigu Ganbe auzoko gazte jator au. Sinistun eta aurrelari xamar, leengo baztertu gabe. Ala ere, Morgako (ta beste tokitako) aguretxoren edo atsotxoren batek aren zenbait esankizun irakur baleza, txapela edo zapia kenduta buruari azka ta azka egitea baleiteke.

Literatur mota onetako libururik ez dala egundaino euskeraz agertu dio A. Gandiagak liburuaren itzaurrean. Ta egia borobilla dio. Arlo onetan aitzindari dugu Antonio Bilbao.

Badu liburuxka onek beste alderdi aipagirrik. Bizkaierazko ta batuerazko adizkiak bata-bestearen ondoan darabilzki. Esaldi beratan joko bat bizkaieraz eta urrengo batueraz ipintzen dizkigu, edo alderantziz. Batzuk ontzat eman lezakeite idazkera mota au. Guzti-guztiekin ezetz?

Liburua ez dut uste edonorentzat danik. Batzuk jaki gustagarria arkituko dute, ori bai. Nor nor dan eta zein eratako izaera duen.

Orra bi anaia erri beratan eta etxe beratan jaiok eta aziak, maixu egin da, euskal arloa lantzen eta lantzen. Sail ezberdiñak darabilzkit, soroa nork bere erara jorratuz. Jarraibide ederrik ematen digute euskaldunoi ta euskaltzaleoi.

«Zuetza» etxea izan zuten, batez ere, euskal ikastola, eta beren gurasok —oraindik bizirik duten ama areago esango nuke nik— irakasle paregabe. Morgako euskerak badu grazirik, badu giarrik eta edonori zer iratsirik. Liburuok lekuko.

Antonik tajatu duen bezalako liburu bat euskeraz plazaratu izana, pozgarri ta eredugarri da euskaldun guztiontzat. Euskerari ongarri izan bekio ta aren orrialdeetan murgiltzen diran irakurleak ugari izan bitez.

Zorionak Antonio Bilbao ganbetrari ta jarrai dezala euskal esparrua lantzen eta lantzen.

PUXANA

Gipuzkoako Aurrezki Kutxaren bilduma berria

GIPUZKOAR GIZON OSPETSUAK

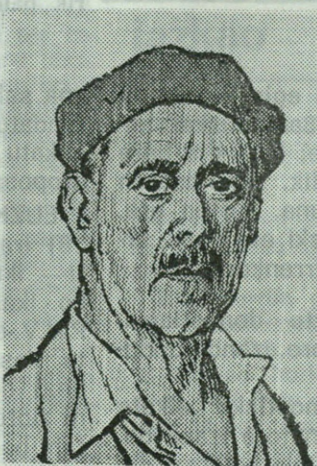
Haur eta gaztetxoek ikasgai

Orain datoz bost urte Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintziala **Gaztetxo Club** delakoa sortarazi zuenetik.

Club honek hainbat ekintza programatu izan du geroztik, hala bi-daiak, ibilaldiak eta neska-mutilen arteko osteratxoak, nola sariketa, lehiaketa eta bestelakoak, bertako bazkideentzat zenbait gertaldi entretengarri burutu nahi asmoz.

Garibai

Zuloaga

Donostia

Lizardi

BILDUMAK

Ekintza guztien artean aipagarriena urteroko album edo irudi-sorta dateke, ikastaroan zehar neska-mutilek osatu ahal dituztenak.

Sistema, noski, ezin errazago da, gaztetxoek berek egin ahal izateko eran. Ez dago aurrezkiaren edozein bulegotara joan baino, eta hileroko kuota bat ingesatu.

Haurrei albuma ematen zaie haseran, eta kromoak, aldiz, diru emanaldiak egin-ala. Sei urtetik 9ra artekoak 25,— ptako emanaldia egin behar izaten dute hileko, eta 10 urtetik 14era artekoak, ordea, 50,— ptakoak.

Ikastaroa bukatzean, bilduma osatua delarik, parte hartzaileek berriro beregana dezakete urtean zehar aurreratutako diru mordoxka.

GAIAK

1971-72 ikastaroko lehen sorta, Gi-

puzkoako herri guztietako hamarrien bilduma izan zen. Laurogeita sei guztiz, herri bakoitzeko hamarri bakoitzaren oinean hainbat geografi eta histori xehetasun laburrak agertaraziz.

1972-73 urtekoa Gipuzkoako mendi eta hibaiei atxikia izan zen, eta 1973-74 alditakoa, berriz, **Euskal Esku-Langintz Bilduma** delakoa.

Euskal Esku-Langintz Bilduma honekin, Gipuzkoako Aurrezkiaren sail honek erabateko maila bat lortzen ahal du, gaztetxoentzat ezezik, nagusientzat ere euskal langintzaren erakusketak grafikoa eskainiz. Hirurogeita sei kromo ziren guztiz, gaztagintzatik hasi eta zagigintzaraino, edozenbat baserri erremintta, etnografi lanabes eta joko tresna irudi eta kolorez bilduz, Juan Garmendia espezialistaren azalpenekin egokitua.

Iazkoa, gipuzkoar gizon ospetsuen lehen bilduma izan zen (Loiolako Inazio, Txurruka, Iztueta, Legazpi, Elkano etab.), eta aurtengoa, berriz, bigarrena, lehendabizikoaren osagarri. Berrogeitaka gizon ospetsuren berri ematen da, baita aurpegiak ere, asko eta asko nahiko ineditoak.

Musika arloan, Johannes Antxieta, Santesteban, Peñaflorida, Aita Donostia, Gorriti, Mokoroa, Usandizaga eta Sarriegi aipatzen dira.

Historiaz, Garibai, Gorosabel, Camino, Mujika eta Soraluze. Eskulturaz, Juan Antxieta, Araoz, Arizmendi, Bengoetxea eta Zatarain. Arkitekturaz, Iratzusta, Ibero, Carrera, Aranburu, Lizarazu eta Arandia. Eta, pinturaz, Zuloaga, Etxabe, Iriarte, Etxenagusia, Berueta, Salaberria, Uranga eta Ugarte.

Literaturaz, azkenik, erdarazkoan, Baroja, Salaberria, Mourlane, Aita Larrañendi, Arakistain, Granmontagne, Peña y Goñi eta Manterola. Eta, euskarazkoan, Orixe, Asteasuko Agirre, Urruzuno, Lizardi, Bilintx, Arrue eta Lardizabal.

Testoak, euskaraz zein erdaraz, Jabier Aranburuk eginak, eta pertsonaien irudiak, berriz, Alfredo Tienda marrazkilararenak.

ASMO HEDAGARRIA

Dudarik gabe, albumaren ideia hau guztiz polita da, interesgarri guztiz, eta beste hainbat arlo eta pertsonaltara hedagarri.

Akatsen bat aipatzekotan, Gipuzkoako gaietara mugatua izatea aipa daiteke. Hego Euskal Herria osatzen duten probintzien mugak ez dirateke, behar bada, horren berezgarri eta aldentzaile, historia eta literatura aipatzean behinik behin.

Bestalde, Gipuzkoako Aurrezki Kutxa erdal testoei hasi zen soil-soilik, euskaraz ere agertzeari ekin zion gero, eta dagoeneko Euskaltzaindiaren arauak betetzera heldu zaigu dagoeneko. Jabier Aranburu kazetariaren eskutik.

Edozein modutan, haurrek ahal dute horrela bizi duten herrialdea apur bat hobeto eago ezagutu, gure aurreko gizonen berri jakin, badirela kontutan hartu, direnetik zerbait esan eta egin ahal zutela pentsatu, eta gero gerokoak.

Eta, hau guzti hau, ustekabea, edota, hobeto esan, erdi jolasean.

Aste guztiz Bulebarrean erabili den hitza «Amnistia» da. Hemen eta non-nahi, noski. Baina gure artean planteatzen dena ez da lege-amnistia soil soilik, inori egiten zaion eskakizuna alegia, guk geuk eman genezakeen «barkamena» baizik.

Zeren, dena esan beharra bait dago, euskal mugaz kanpo amnistiok eskatzea ondo da, baina, mugaz barru, geron artean, zer egin behar dugu?

Duela hiruzpalau urte hainbat burruka eta haserraldi nabarmendu zen euskal taldeen artean. Tensio garaiak izan ziren, bortxaketa girokoak. Nork bere egoitza sendotu eta indartzeko sasoi. Muturkeria franko egin zen.

Geroztik, gauzak lasaitu dira, ordea. Posizio estuegietatik ateratzeko ordua iritsia izan daiteke. Inori amnistia eskatzea eta gure artean, aldiz, lehenean, hildo beretik jarraitzea, kontraesan bat dateke.

Zein da, orain, jarrera berria, berri-rik baldin bada behintzat?

● Han hemenka, zenbait kale-manifestazio egin izan da, Euskal Herriko edozein herritan. «Liber-tad», «Amnistia» eta «Presoak ka-lera» oihukatuz nahiz isiltasun hu-tsez, hainbat bake osoan amaitu da eta beste batzuk, aldiz, korrika.

Komunikabide ofizialek orain arte ohitura izan den baino neurri handiago batetan berri eman dute, eta, Iruñean berriz, kalez kale azal-dutako talde batek, nor eta zerga-tik izan den publikoki agertarazi du biharamuneko egunkari batez.

● Euskal astekari batek, aldiz, desmanifiestu bat egin du berriki. Euskaraz eta erdaraz gainera, za-lantzarik gera ez dadin edo. Bilin-guismoa hori ote?

Nork bere iritzia izan dezake, noski, baina batek ez daki zerga-tik, hoitako hainbat lerrokada —in-darkeriarik ez, hesirik ez, «Solidaridad con los pueblos de España» etab.— irakurri-ala «arrainekin» go-gorutzen gara.

Eta ez da, ez, arrainok guties-tearren —bai bait dakigu ez dato-zela tirook hortik— datozenetik da-tozela, baizik.

● Bulebarreko ertz batean, P.N.V.-eak etorkizunik duen ezta-baidatzen ari dira.

P.N.V.-eak berak, alderdi bezala, bai, agian, baina ez behintzat P.N.V.-eko gaurko gizonek. Ikus bestela, nor eta nola baztertu (na-hi) dituen irekitasun apur batez zerbait egin izan dutenak.

● «Junta Democrática» dela-

koak bere biltzarra egin du Gerni-kan, abenduaren 28an. euskal tal-de bat berarik gabe; Pce. eta bere akolittoak soil soilik. Abenduaren 28an, Inuxente eguna, aurten ere.

Ikurrina eta argazki eta guzti, ar-bolaren inguruan. Errenkorapilo!

● Felipe Ugarte donostiarrak, Bizkaiko Gobernadore izendatu du-te Madrilén.

Lehenagotik Donostiako alkate eta Arabako gobernadore izana da. Nafarroa «falta» zaiola adiarazi du.

Asko adiaraztea da gero. Eta Euskal Herriari, hein handi batean behintzat, ofizialtasun bat ematea. Zorioneko «Junta Democrática»k orain arte eman ez diona.

● Abdon Alaiza

Gasteizko Liburu eta Disko Azo-kako antolatzaileek **Abdon Alaiza** izena ipini diote erdarazko liburu-rik onenarentzat jarritako sariari.

Alaiza, Arabako Musitu herrix-kan jaioa zen, eta Madrilén luzaro bizi ondoren, jaiotetxean hil zen, 1925 urtean.

Abertzale amorratu, Madrilén bi-zi ziren euskaldunak elkar zitezen saiatu zen. Euskal Kultur Batzordea sortu zuen, baita «Estudios Vas-cos» delakoaren ordezkari ere.

Beronek zabaldu zuen ARGIA as-tekaria Madrilén, eta TXISTU ize-nekoa (astekari berau ere) sorta-razi, eskola-mutilak euskalduntzeko bereziki burutua, ez bait zen bera ere alferrik «euzkeldunberri» izan.

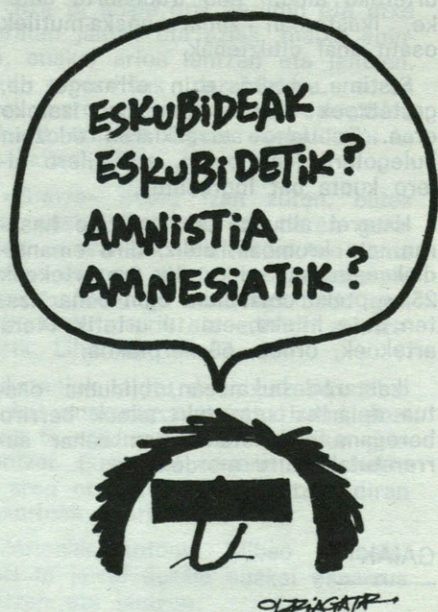
Bere garaiko Militar Diktadura-ren euskal kulturaren kontrako jo-

koa salatu zuen, Euskaltzaindia de-fendatu, euskarazko irakaskuntza eskatu eta Euskal Unibertsitatea proposatu.

EUZKADI aldzikarian (1933-VII-18) irakurri eta —argazki eta guz-ti— ikusi ahal izan dugunez, Euz-ko -Ikasbatzak, Euzko -Ikaskuntzak, P.N.V.-eak eta «Acción Nacionalis-ta Vasca» (alderdiaren ezker tal-dea) delakoak omenaldi bat eskai-ni zioten urte berean Musitun ber-tan, bai eta oroitarri bat eraiki ere.

Non ote da orain harako oroita-rria?

AMATIÑO

OLIVAGATA

azpeitia

URTE BERRI, NORK IGARRI?

Urte sasoi hau heltzen zenean, gure Aitonak sarritan erabali ohi zuten esaldi zahar hau: Urte Berri, eroak igarri. Aiton agurgarri haiek, nekazariak edo, nekazarigiroan bizi zirenez gero, egunagiaren arabera, aisa antzematen zioten, Urte Berriaren etorrerari. Esaldiak dioenez, eroak ere bazekien gertaeraren berri. Eroak ere, ero izan arren, bazekien bere gizarte-ko balore sakratuen berri!

Gaur Urte Berria bere jaiotzeguna ospatzen ari da. Iraurgi zahar menditsu honetako arbisail, belardi eta basiak, izotzak estalirik iratzarri dira. Eguerdia helduz gero etorri den eguzki begi apalak, poliki poliki xukatu ditu Txillarramendiko zelai-malkartsu eta otadi bustien intzak. Izotzondoko eguzki indargea, baino gogo onez betea, lausorik gabeko Ekialde disdiratsuen miraila, ilunpe guziak gaindituaz, gure Herri nekatua biziberritze-ara etorri den zeruargi gardena dirudi.

Bapo aldaturik gelditu da Arauntzaren eguzkialdeko hegala!!

Hamabost urteren buruan, Gerondo baserria, hutsik eta erabat suntsiturik, pinudi bat gehiago. Odri-bide zaharrera egiteko, sasarte itxi itxiak igaro behar. Hemengo sagazti, harizti eta garo arteko gaztaindiak; erabat pinudi bihurturik daude. Garai batean, hegala honetako lurraren azalak eskaintzen zuen margo aniztuen imajina zogarri hura; gaur erabat monotono eta nekagarri! Ia sinistu ere ezin egin, orain hamabost urte, oihan epel eta gozo honetxek zuen, ederraren ederrrez!! Pinua nagusitu zaigu! Pinua da hemengo errege. Uda eta negu, beti berdin. Ez jantziz aldatu, ez kolorez mudatu, beti lege batekin, gizonaren irudimena itoaz.

Gerraondoa jaiotako belaunaldia, pinupeko belaunaldia, pinupeko eus kaldunak, pinuaren lege hezitua; ni behintzat hala naiz. Beti molde bateko lege, buruzagi batez, ikurrin bat, gobernaritza mota batez, sindikato bat, pentsa molde bat... bat. Beti erabateko BAT, aniztasunik ez, Pinuak, bere ondoan, beste zuhaitzik ez du nahi izaten.

Arauntzaren lepotik, Azpeitiko Herri zaharra dakuts. Kea darion burdin lantegi bat begibistan, Urte Berri eguna izanagatik ere; eguneroko sirena hots arrunta dantzut. Urte Berri dela, nork igarri? Hemen ez da ezer aldatu, guztia lehenean dirau! Eta oldoztu dut behingoz, gizonak, gizakia, explotagailu bihurtzen duen egitura iraul-

tzen ez den bitartean, Aberri bakoitzak, bere nahiaren eta gogoaren arabera libreki antolatzen ez den bitartean; Urte Berria noiz datorkigun, ez garela jabetuko.

Guk, oraingo gizon modernuok, egunari begiratzeko astirik ez daukagu. Ilberri edo Ilbeheran noiz sartzen garen ere; ez dugu jakin ohi.

Urte Zaharraren bukaera eta Urte Berriaren hasera; kontsumo-gizartearen postailu bat gehiago, kalendariko egun hordigarriak, hordigarrienak.

Champagne — Cotillon

Souper — Froid

Arin ibili zeure tokia gordetzen.

ANATSAN

lazkao

IKASTOLAKO BATZARRE NAGUSIA BILDUTAKO JENDE KOPURUA

Abenduaren 23an egin zen Lazkao-ko Ikastolako batzarre nagusia; urte orokoa.

202 haurren gurasoetatik, 28 bildu ziren. Gehienean gurasoak bikoteka izan ohi dira, ene ustez. 202 haurren 28 guraso horiek, bikoteka emanaz gero, 14 bikote egiten dituzte. Eta 202 haur 14 bikoteren artean banaturik, bikote bakoitzari 14 eta piko haur tokatzen zaio. Askotxo, noski, gaur egunerako.

Esan nahi da, oso guraso gutxi bildu zela batzarre nagusira.

Laguntzaileak ere hala moduz bildu ziren: 60 inguru laguntzaileetarik, 17 bakarrik.

Bada hortan zer pentsaturik, zer aztertutik.

TRATATURIKO ARAZOA

Haurren kuota jaso ala ez. Juntak, beste diru iturriak ez eta, gurasoak zamatzea proposatu zuen. Ea zer zeritzan pendeak, gutxieneko kuota (haur bakoitzeko eta hileko) 525 peze- ta ipintzea.

Eta Batzarrean, baiezkoa atera zen.

Gauzak ondo pentsatuz gero, eta ikastola eskola pribatu bezala hartuz, ez du ematen, egia esan, ordaindu beharrekoa gehiegizkoa denik.

Batipat, puntu hau kontutan hartuz gero: eskola nazionaletan, egunean ematen den ordu extra batengatik (eta ikastolan ere ematen dena), 200 peze- ta kobratzen dutela.

Halere, zorionez, batzarre nagusian, eta behin eta berriz, giro nagusi be- zala, uste eta iritzi hauek agertu zi- ren airea kutsatuz: ikastola, eskola

pribatua ez, baina eskola herrikoia de- la; horrez gero, diruz eta bestela za- matua, gurasoak ez, baina herriak be- har duela izan.

Eta horrez gero, gurasoek ordaindu beharreko kuota igo eta igo aritu par- tez, herri ekintzak sortu behar dire- la.

ARAZO NAGUSIA

Hondo-hondoan, beraz, batzarrean, esan gabe, argitan agertu gabe, bai- na egiaz eta susmo bezala, galdera haxe nabari zen batzarrean: ikastola ez ote doa bere herrikoitasuna gal- duz?

Galde horri baietz erantzunez gero, horretxek esplikatu lezake gauza asko ikastol inguruan: hain guraso eta la- guntzaile gutxi batzarre nagusira bil- tzea, «gurasoek 525 pezetako kuota eta gehiago ere ordain dezakete» be- hin eta berriz zenbait jenderen ahotik entzun beharra, Ikastolako bilera ge- hientsuenetan lehen mailan ekonomi edo diru arazoa tratatu behar izatea, ikastolako pedagogi berriztapenaz inor gutxi —nola guraso hala lagun- tzaile eta irakasleren aldetik ardura- tzea...

JUNTA BERRITZEA

Lazkao-ko Ikastolako Junta berritzea 1976ko urtarrilean egingo da. Oraingo- an, Junta zaharreko erdiak ez, baina hirutatik bat aterako da. Horrela, Jun- taren jesterioak segimen gehiago izan lezake.

Hona bada zeintzu ateratzen diren oraingoan: Oiharbide Joan Iñazio, Apa- lategi Joan, Irastortza Antonio, Eraus- kin Mirar.

Arazoa, beraz, hurrengo batzarrean, Junta berritzea izango da.

Goraxeago, zera aipatu dugu: ikas- tolak bere herrikoitasuna neurri han- di batetan galdu egin duela edo. Zen- baiteraino galdu duen ala eusten dion ikusteko, frogatu badugu, besteren artean: Junta berritzean, Juntan parte hartzekotan, zenbat jende aurkeztu den kandidato bezala ikustea.

Espero dugu, dena den, azken Jun- ta berritzean ebzezala, hiru laguntzaile baino gehiago aurkeztuko direla orain- goan kandidato bezala.

Asko zabaltzeko da gure artean azken bolada hontan, «masa» mailako ekin- tzen behararen ikuspegia. Ordua de- la ematen du, hitzez eta paperez bai- no gehiago, gure teoriak ekintzez egi- aztatzen hasteko.

Horrela, agian, Ikastola arazoa, Gu- raso Elkarte arazoa... ez lirateke ibi- liko dabilen bezala.

METAL-ITTURRI

pasai donibane

AMNISTIA ETA ETSIPENA

Udazkenean, egia esan, itxaropen haundia genuen. «Hator, hator mutil etxera!», kantatzen hasiak ginen. Orain ordea, sinistu ezinik, esperantza etsipen huts bilakatu ote zaigun galdatzen diogu behin eta berriz geure buruari.

Kantu itxaropentsu hura zimeldu egin zaigu eta Iparragirren abesti saminak, gure bihotza hunkitu du: «giltzapian sartu naute... zergatik ez dituzte eskuak garbitu».

ZORION OPATZERIK EZ

Horra, bada, 1975garrengo Eguberriak mezu latza. Festaren mahai inguruan, izan ere, lagun asko faltatu zaigu etorri ezinik eta horrela, ospatzerik eta zorion opatzerik ez dago.

Hala eta guziz, irakurle zintzo hori, ez dezagun inolaz ere kemenik eta adorerik gal. Dantza-toki atseginean edo familia giro goxoan gauden bitartean, ilunpe mingots batetan sufrizten ari den anaiatz oroitzatzen.

Eta gartzelan edo herritik kanpora bizi direnentzat, geure baitan dagoen hitza aldarrika eta zabal dezagun: Amnistia! Orduan desiratuko dizuegu bihotzez: Eguberri eta Urte Berri zorionsuak!

INALURRETAK

herrera

GAU IKASTOLAREN BERRI

Bataz beste, hamar taldetan banaturik 90 ikasle inguru hasi da aurten euskara ikasten. «Ramón Vizcaíno»ko hogeitamarren bat langilez osatutako taldeak kontuan hartu gabe.

Denetik dago, mutil kokxor, neska, gazte, heldu, seme-alaba, guraso, euskara badakitenak, entenditzen ere ez dutenak, ikastaroren bat edo beste egina dutenak, ikasle, langile, kanpoko eta bertakoak. Zaila benetan hainbesteko desberdintasunekin asmatzea, talde homogeen eta egoki batzuk eratu ahal izatea. Hala ere, azkenik, badirudi moldatu eta martxan direla talde guztiak.

Badira berandu xamar azaldu eta beste talde bat osatzen dutenak. Oraindik hor daude noiz hasiko zain,

irakasle bat aurkitzerik ez dagoela-ta. Larogei eta hamarrek ekin diote beraz, ikusiko dugu zenbatek bukatzen duen!

AMENTZAT ERE EUSKARA

Ikastolako amentzat eratua noski. Ihaz bi talde ziren, aurten berriz hiru. Denetara 45 ama. Lekua ezin egokilagoa, parrokiako aretotan. Haur-zaldegia eta guztiz, lasai egoteko erraztasun guztiak.

Kezkatzen ari zaizkigu emakumezkoak ere eta poztekoa da, ze arralo! Izan ere, amarengandik jaso eta xurgatutako hizkuntza izango baita, haurrak erro-errotik bihotzean eta buruan itsasirik eramango duena. Ez ordea, ikastolan nolabait ezarriko diotena, ez.

Bestalde, eskolaurreko haurren amentzat bereiziki eta andereñoek, beraiek, prestaturik hamabostean behin horri batzuk ari dira zabaltzen. Haurrak epe horretan ikasi eta erabili beharko dituen hitzez eta esaldiz osatuak.

Idea, aipagarria ez ezik eredugarria gerta daiteke. Batez ere, Herrera bezalako hauzo erdaldundu batentzat. Euskara plazara ialgi bakarrik ez, la zenbait etxetan ere sartzen zaigun behingoz.

DENETARA

Orobat kalkula genezake, Herreran bertan 165en bat pertsona ari dela beraz euskara ikasten.

Zerbaiten seinalea bada, behintzat. Horrek zer edo zer esan nahlko du, ez?

MENDI-ZALEAK

Noizik eta behin autobusen bat bete eta kito, horretara mugatu da gehienbat azkenaldi honetako elkartearen lanik handiena. Ez trabesiarik, ez ibilaldi neurturik, haurrak mendira eraman ere ez... Elkarteak maldan gora jo beharrean, aldapan behera dijoala ematen du. Penagarria da oso, hala-koxe dinamika bat izan duen elkarteak ezertarako ez dela gelditzea, antzutu-ta ikustea.

Ihaz ordaindu zen erabat lokala, azkenik elkartek desio izan zuena lortu zuen, bere lokalaren jabe izateal Halabaina, badirudi beste faktore inportanteago bat ahanzi egin zuela, humanoa alegia. Elkarte bat pertsonak baitira, gizaseme eta emakumeek osatzen baitute, lokalak honetan lagunduko badio ere.

Joan deneko abenduaren 28an egin zuen elkartek, urtero egin ohi duen anaitasunezko bazkaria. Laster ospa-

tuko da beraz, urteroko batzar nagusia ere.

Guk zerbait eskatu beharko bage-nu, junta berriak lanari gogotik heldleazalola eskatuko genuke. Ez dadila gertatu ihaz gertatu zena, bizpahiruen artean ezin daiteke-eta elkarte bat zuzendu.

EMAKUMEZKOEN BEHARRA

Sortu berri-berria duzue Herrerakokorua, horren berria izaki izenik ere ez du oraindik. Baina hori dira, gizon eta emakumeak bildurik kantuak pres-tatzen, gainontzeko gauza guztiak hel-duko dira eta betekoko dituzte. Orain emakumezkoak falta omen zaizkie, na-hi duzenok badakizue ostiralero arratseko 8tan, eztarriak afinatzen, elizan aurkituko dituzue.

AGUAZILARENAK

Aguazilez jantzi behar izan dugu berriro, «Itzalakoak» ere erderomanoak bihurtu bait zaizkigu eta atentzioa jo beharrez hemen gaituzue.

Urte zahar gaueko dantza aldiari eta fanfarea zuzpertzeari dagozkien iragarkiek, monolinguismo kaxkar horren hildotik abiatu direla aitortzen digute behinik behin.

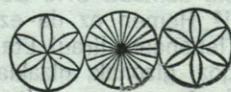
Xilborrak ondo marraztuak zeuden, baina xilborren inguruko hitzak euskaraz ere izan baziren, noski, hobe!

JUBILATUEN BATZOKIA

Urtearen haseran, urtarilaren 1ean, bildu ziren lehenengo aldiak parrokiako aretoan. Elkarte berri bat eratze-kotan dira, beraiek egin eta bereak zuzenduta gainera. Ez dakigu zenba-terainoko erantzuna izango duen elkar-teak herrian, baina poztuko ginatete benetan, denbora non ematerik ez du-ten pertsona hauek, elkartearen bi-dez herri mailako ekintza bati lotuak ikusiko bagenitu.

Elkartearen izena ATERPEA izango omen da. Elkarteak nahiz eta jubila-tuentzat izan edozein helduk ere, hau da, 21 urtetik gorako beste edozeinek izango du bertara sartzerik. Beraz, el-karte honek badu bere bereizitasuna. Ez da jubilatuek jubilatuentzat baka-rrik egin, jubilatuek gobernatua bai-na jende guztia irekia balzik.

ETXETXUKOAK

markina

ALFABETATZEA

Gazteen erantzuna harrigarria izan da. Berrogeita hamarren bat gaztek parte hartzen dute LEA-ARTIBAY herrialde honetako lehen alfabetatzean, eta, gainera, kontuan eduki behar dugu, talde mailan dela eta ez herri mailan.

Larunbat arratsaldeetan lau orduko ikastaroak izaten dira, eta, askori, lar azkarregi igarotzen zaizkie. Pena da parte hartu behar zuten andereño eta herritar batzuk ez azaltzea, baina... Gabiltzanok pozik gabiltza, eta aurre-rakuntza piska bat egingo dugun esperantza badugu.

GABONETAKO UMEEN JAIALDIA

Igande goizez hotz bazen ere, jende zen herriko pilota lekua. Hamazazpi taldek parte hartu zuten, Barinaga, Etxebarri eta Urberuagako gazteek talde hauetan sartzen zirela. Pilota lekua apainduta zegoen, umeak Kili-Kiliko marrazki lehiaketara bidaltzeko lanekin.

Kanta jaialdia bikaina iruditu zitzaigun, eta ikusi genituen andereño, irakasle eta beste gazte batzuek, umeak horrela gertatzeko egin dituzten ahaleginak. Herriko umeak, Merzedeko ikastetxean eta ikastolan dabiltzanak ziren, zergatik ez ziren presentatu eskola nazionaletan dabiltzan umeak?

Jaialdiaren erdian Kili-Kilik antolatutako idaz eta marrazki txapelketaren sari baanatzea izan zen. Xabier Kalzakorta marrazkilaria bezala, Agurtxu Aretxabaleta eta M.ª Karmen Olasolo idasle legez, onak badira ere ez gaitzezen ahaztu Barinaga eta Etxebarriko umeekin, eurak ere mailadesberdinetan sari garrantzitsuak atera zituzten. Zorion beroak parte hartu zuten denei. Ekintza hauek, Markina euskaldunagoa egiteko izan bitez.

UDALETXEKO BATZARREA

Badirudi herritar gutxiak parte hartzen dutela Udaletxeke gora behere-tan. Batzuek ezin izango dutelako eta bestek... Baita ere esan behar da, inoiz aipatu dugunez, bertako buruak ganora gutxi azaltzen duela, geroztik herritarrek parte har dezaten.

Azken batzarrean erabili eta hartu zen erabaki bikainena Santi itsuari, egunkariak saltzeko toki berezi bat jartzea izan zen. Santik urte asko da-

rama Markinan, neguko hotzetan eta udako berotan, herriko kaleetan egunkariak saltzen. Dударik gabe, merezi zuten oroigarria dela uste dut.

Batzarre horretatik aipatzea merezi duen beste ondorenik ere badugu: go-

gorrak aldatzen hasiak direla, esku zabalagoa dutela eta eurak beti herriaren zerbitzuan egon direla, esaten dutela.

JOSE ANTONIO

IPAR EUSKAL

HERRIKO BERRIAK

OBRA ZENBAIT

Daniel Landart antzerkigile handiak ezagutzera eman du zeln den bere antzerki taldearen asmoa heldu garen hilabete hauetarako, hots, sei bat obra agertu iparraldean.

la oraingo, horietariko bat emana dute pasa den Eguarri egunean. agertuko balieteke hegouskaldunei. Hortarako, naiz alde bateko naiz

Ongi izanen litzake ibaia bestalderuntz ere obra horietariko batzuk besteko arduradunak elkarrekin batzea nahiko litzake (ala ez?).

ODOL BERRI ETA KANTARI BERRI TALDEEN EUSKAL EMANKIZUN BERRI BAT

Beste euskal emankizun barri bat agertu da iparraldean, Odol Berri eta Kantari Berri taldeek antolatutakoa alegia. Berriki, esaten genuen nola talde berri bat sortua izan zen, Urtziken izenekoa, eta beste euskal emankizun bat ezagutzera eman zuala iparraldean (hori orain la hilabete bi edo pasa zen) delako Urtziken taldeak.

Odol Berri taldea lehendik ezaguna da gure artean. Eta Kantari Berri taldea oraintxe sortu berria da, hiru lagunek osatzen dutelarik.

Bi talde hauen lehen saioa Egu Berri arratsaldean izan zen Baxenafarroako Aiherre herrixkan. Emanaldi guztia kantuz bakarrik montatua dago, eta ordu terdi edo bi ordukoa da.

GERNIKA 3GN ZENBAKIA

Mendeberrrik atera ohi duen Gernika aldizkariaren hirugarren zenbakia kanpoan da.

Bertako aurkibidea zabala denez, gauza jakingarrienak bakarrik aipatu ditugu. Aldizkaria, ohi denez, euskaraz eta frantzeses agertzen da, frantzetseko lanak euskarazkoak baino askoz ugariagoak direlarik.

Joan zen udako berri zenbait ematen da hirugarren zenbaki honetan; baita, irakur daiteke honako gauza interesgarri hau: Frantziako ezkertiar alderdiak iparraldean geroz eta arago bizkorrago eta laiuago den Ikastolaren erakundearen aurka jokatzen ari direla; Mousserolles fabrikako greba luzea; lizeoetako berri batzuk; alfetaztea dela eta; Ortziken taldeari buruz; Frantziako soldaduen burrukaz; Arrabalaren «L'arbre de Gernika-z» edo Gernikako arbolataz; eta abar.

Haize garbia hamaikagarrena ere argitaratu da.

URZOLA

lezo

TEATROA ETA PROPAGANDA

Kexa gera maiz, gure herri hontan holako eta halako ikuskizun, jaialdi, hitzaldi eta antzekoak eratzeak, hain jende gutxi agertzen den bezala biltzeko, ez duela merezi eta.

Ez da, ordea, hori erremedioa; zenezari adarretatik heldu behar zaio. Herri bat, herritarrek nolabaiteko ekintzatan biltzen ez direnean, tabernazulo, lo-herri bilakatzen da eta dekadentiz besteren barrio bihurtzen da, jendeak, lotarako eta otordutarako aparte, beste herritara alde egiten du.

Kultur ekintzek, besteak lagun dituela, herriari bizia ematen diote. Kultur ekintzak hain garrantzizko izanik, beraz, jende askorik zergatik biltzen ez den aztertu behar litzateke aurretik.

Ene ustez, oztopo nagusienetatik bi, lekua eta propaganda dira; hitzalditarako leku aproposa, Ikastolan bertan badaukagu, baina edozein ikuskizunetarako, ordea, ez dugu Goiko Eliza baizik, eta han izan denak badaki ez dela ongi entzuten, ez dela behar bezala ikusten eta neguan hotzak kaxkaxean egon behar dela.

Aterabide bakarra zera da, teatro bat, zinerako ere balioko lukeena, eta hitzalditarako areto bat egitea. Zer nahi Goiko Elizan, zinea eta zine-forum bertako korupean, hitzaldiak Ikastolan egin beharrik ongi baino hobea adierazten dute teatro eta aretoaren premia gorria. Ezin jenderik bildu egoki ez den inora. Nahi eta ezinaren borroka. Gure Aiantamentuak eta Diputazioak (ia Forudun deitzeko aukera noiz izaten dugun) hontan saiatu behar luketela pentsatzen dut, bestela ekintza hoiak egin du eta berdin beraiekin lortu nahi denak.

Hoik egin bitartean, herri industriatsu batentzat hain lotsagarri, merke eta pobre diren gure kultur bideak irauten duten bitartean, ez dezala inork «kultura» hitza aitzakiz goraipa.

Jendeak ongi entzun eta ikus dezan, teatro eroso bat behar dugu, gure neurrikoa eta berehala. Ezin dugu Goiko Elizaz baliaturik honela segi. Badakit beste hamaika premia ere badela, kirola instalazioak hoiaren artean, baina hauk alienatzaile bilakatuko lirateke, baldin kulturazko instalaziorik gabe.

Propaganda ez dugu, berriz, behar bezala erabiltzen. Herriko Elkartearen arteko batzorde bat beharko litzateke hori lortzeko, herriko berriak nolabait kanalizatzeko eta zabaltzeko.

Batzorde honek lanerako ekipa bat osatu beharko luke, oharrak, berriak, albisteak idazteko eta zabaltzeko; berdin kartelak taxutzeko, enkargatzeko eta inprimategiratzeko; gastuak propagandaz pagatzeko, baimenak eskatzeko; kartelak ezartzeko eta beren eginbeharra betetzen dutenean kentzeko.

Donostiako irratiez baliatzea beharrezko iruditzen zait, Herri Irratiaz batez ere; beste hainbeste erdal egunkariez eta euskal astekariez. Esan beharrik ez Z.A. zabalik legokeela.

Kartelak, ordea, zenbait eragozpen sortzen dute. Ez da gaitz euskal kutsuzkoak paretetan oso gutxi irauten dutenaz erreparatzea, nahiz eta bestelakoek bertan segi. Zerrikeria hori salatzeke ez dezagun izan lotsarik. Dena dela, ongi legoke toki apropos batzuk ipintzea kartelak ezartzeko eta alditik aldirako herri osoan programaturiko ekintzen berri ematen balute, mila al-diz hobe.

Propaganda egiteko, hizkuntza erabili behar da, ordea, eta hizkuntzaz ere bada komeriarik. Erdara erabiliko den eginkizun baten berri emateko, hitzaldi bat adibidez, bi hizkuntzak erabili behar lirateke; hori bai, zein hizkuntzatan izango den ongi adieraziaz. Euskarazkoetan, euskara hutsik erabiltzeaz ez dut prolemarik sumatzen.

Elkarte berak saiatu behar lirateke beren ohar eta besterekin berdin jokatzen, batzorde horren laguntza eta bultzadarekin.

Berriak, noski, garaiz zabaldu behar dira, bestela, asto hilarena gertatuko zaigu.

mutriku

GABONAK

Igaro zaizkigu Gabon jaiak. Eguberri hotza baina giro ederra eskaini zigan abenduaren 24ak. Goiz-goizetik, GOIZEKO IZARRA ikastolako umetxoan talde bikaina atera zen kalez-kale Gabon abesti politikak abestuz, auzotar guziak alaituz eta guztien pozkarri. Eunen bat neska-mutiko, or nunitz izango ziren taldea osatzen zutenak. Talde bikaina benetan, guztiak euskal oituarari dagokion erara jantzi-rik. Ikustekoa zen aurtxo aukerri osoan zabaldu zuten bizitasun eta poza.

Ezin dezakegu beste orrenbeste esan gazte taldeari buruz. Leenago, berrogei edo irurogeiko taldean ateratzen ziren JAUJA-tik beren OLENTZERO buru zutelarik. Ifun ziren Gabon abestirik ederrenak abestuz, Gabon usai beroa zabalduaz, Gabon giroari berea emanaz. Baina, baidirudi gazte talde au nagitu dela.

Eskerrak ikastolako aurtxo abeslari-riei; auetxek baitira gure oitura zaarren jarraitzaile eta salbazaile.

ERRIKO ZAAR ETA GAIKOEN ALDE

Azken urte auetan oitura den bezala, abenduaren laugarren igandean, erriko eliz-atari eta meza guztietan, zaar eta gaixoen aldeko diru biltzea

egin zen, baita jendeak zuzen erantzun ere. Laguntza onen bidez erriko zaar, gaixo eta bearrean arkitzen diren guztiak zerbait laguntza jaso dezaten. Bein eta berriro gure erritar jatorrak biziro azaldu zuten zaar eta gaxoengana-ko duten maitasun bizia, beren esku-zabaltasun eta borondate onenarekin lagunduaz. Laguntza orri esker, gure erriko zaar eta gaixoei jasoko dute Errege eguneko atsegina saria.

ERIOTZA

Bere gaixo-egoera larriaren ondoren, betiko agur egin digu Egurbide eta Gerekatari Aitor gizon gazte jatorrak. Abenduaren 28an il ere, 42 urte zituelarik. Bat-bateko zoritxarra zela bide, eriotz-atzapar zitalak, berarekin eraman du. Goian bego gure adiskide maitea.

Bere alargun Ozkortatar Aurora, seme, guraso eta senide, ez zarete bakarrik atsekabe ontan; bere lagun guztiok, zuekin gaituzue.

Agur, adiskide on

Agur, lagun maite!

Agur, betiko Aitor!...

Agur, laister arte!

URTE BERRI ON

Urte Berri On ZERUKO ARGIAko ordezkari, arpidedun, irakurle eta euskaldun guziei. 1976 garren urtea iritxi zaigu. URTE BERRI, BIZITZA BERRI. Agurtu dezagun bada urte berria. Esna gaitzen urte berrira. Gure erria bizi bedi tinko eta jator. Baina ez arrokeriz, apalki; ez zikin, ez lapur gisa, inor zapaldu gabe, garbi, nor nor izanaz, kristau, euskaldun zintzo izanik.

Gu izan gaitzen gu!

Urte bete degu

eldu zaigu Gabon,

Jaunaren izenean

Pake ta Zorion:

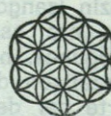
Osasun guztiori

aur, andre ta gizon,

Gabon-zaar ondo pasa

ta Urte Berri On.

ANDONEGI-tar Z.

Ehun urte geroago

GEREDIAGAKO BATZARRE- ZELAIAN

Durangaldeko hamabi herriak bildurik

1875eko abenduaren 27an, Durangaldeko hamabi herrietako ordezkariak azken aldiz bildu ziren Gerediagako ermitaren aurrealdeko zelaian. Ez zekiten, segururik, azken aldiz biltzen zirenik.

Hurren urtean, 1876an hain zuzen, Canovas del Castillo Gobernariak euskal foruak deuseztatu zituen, biltzarrak debekatu eta mendetako politik sistima herrikoi bat galarazi. Geroztik, Durangaldeko hamabi herriak ez dira Gerediagako hamabi harrietan gehiago jarri.

Ehun urtehurten hau gogoratuz, gaur eguneko Gerediaga Elkarrekin Gerediagan bertan eratu nahi izan du bere Biltzar Nagusia. Eratu ere abenduaren 27an eratu du, arratsaldeko bostetan, Batzarre-Zelaian lehenik, eta ermita barruan gero.

G. MONREAL-EN HITZALDIA

Biltzarrari propio ekin aurretik, Gregorio Monreal historialaria labur bezain zehatz eta zorrotz mintzatu zen, ehun urteburu honek sort ditzakeen pentsakizunez.

Monrealek esan zuenez, 1875 urtean hautsi zen erakundea gutienik mila urte zahar zen, herriak mende mende burutua eta taxutua. Baldin honelako herri instituziorik beste nonbait balitz (Ingalaterra eta aipatu zuen), monumentu baliotsu bat baillitzen gorde eta zainduko litzateke. Euskal Herrian, ordea, kanpoko indarrak nagusitu eta ezereztu zuten.

«Badira hor **igualitarismoaren** arazoa saltzen dute nbatzuk —esan zuen Monrealek. Inoiz, inork pagatuak ere izan dira. Guztiok dakigu nor diren, guztiok ezagutzen ditugu... eta **ista-z** amaitzen da beren izena».

Ez, behar bada, harako «euskal berdintasuna» —jarraitu zuen esaten hizlariak— ez zen erabatekoa izango, baina garai haietarako guztiz aurreratua zen behintzat, eta inguruko nazioenekoekin gonbaratuz gero, zer esanik ere ez.

Orduan, sistima behetik gora burutua zen, behinik-behin, herri zensoan agertzen ziren guztiek nork bere botoa zuten (ehun urte gero zer dugu?),

eta uka ezina da behintzat, parlamentarismo arloan atzerakada izugarria izan zela.

Nolabaiteko erromantizismo baten gainetik, ekonomi arazoak eta beste aldera batera utziz, foruak herri lege bat ziren, eta beronen izpiritu eta filosofio politikoa da aztertu beharrezko, baldin egiazko planteamendu bat egingo bada. Hauzoetatik munizipoetara eta munizipioz eskualdeka, gaur horrenbeste aipatzen den «Principio democrático de base» delakoa ez zen ezezaguna orain dela ehun urte Euskal Herrian.

Monrealen hitzaldia zeharo gustatu zen, eta GREDIAGA boletinean oso rik argitara emango.

BILTZARRA

Gerediaga Elkarrekin beraren biltzarrari bagagozkio, 1975 urtean zehar egindako hainbat ekintza aipatu zen lehenik. Jose Ignazio Alberdi lehendakaria Durangoko Liburu eta Disko azokaz luzaro mintzatu zen.

Datorren urteko programaz ere zerbait aurreratu zen, ohizko zenbait egin-kizun adiaraziz, hau da, Abadiñoako San Blas «ferixa», Merinalde Eguna Izurtzan, Ardi Zakur lehiaketa, Dantzari Eguna etab. etab.

Asmo berrien artean, kazetari eta alfabetatze sariak urtero ematea erabaki zen, urte bakoitzerako izendatuko den literatur mota desberdinen bati buruzko sariak aparte.

Hamabi herrietako ordezkarietzi autonomia gehiago ematea pentsatu zen, bai eta Tabiran bulego iraunkor bat muntatu ere, urte guztian zehar

liburu eta disko azokaz ardura dadin, batipat.

ZUZENDARITZA BERRIA ETA AMNISTIA ESKARIA

Tabira (Durango), Otxandio eta Elorrioko ordezkariak hautatzea tokatzen zen biltzar honetan. Tabira alde-tik, Agirre, Leaniz, Egidazu, Oskoz eta Bikandi izan ziren ordezkari hautatuak. Otxandiotik, Ruiz de Azua eta Otxandiano. Elorriokoak, berriz, beste batzarre batetan aukeratzeko geratu ziren:

Elkarteko Zuzendaritza Nagusia ere berritua izan zen hein batean. Lehendakari, orain arteko berbera, Jose Ignazio Alberdi berriztarra atera zen. Lehendakari ordezkari Ruiz de Azua otxandiorra. Idazkari, Karmelo Irastorza, Izurtzakoa. Eta diruzain, Jose Antonio Leaniz, tabirarra.

Biltzarrak, zuzendaritza berria buru, espetxeratuentzat amnistia eskatzea erabaki zuen aho betez.

NIKOLAS ALTZOLAREN BERTSOAK

Nikolas Altzolak, zenbait biltzar garrantzitsutan egin ohi duenez, «Gerediagako» honetarako ere zenbait bertso burutu zuen, bai eta bilduen artean kopiak banatuz, kantarazi ere.

Zazpi bertso dira guztiz, «Markesaren alaba» delakoaren doinuaz. Bertsook dobleak dira, ahapaldi bakoitzeko lehen puntu biak errepikatu egiten dira aldrebes jarriak. Ez dira hemen lehen biak baino jartzen, toki arrazoiatatik, jakina.

Gerediagako Batzarre-Zelaia
Hamabi herriak elizaurrean

Errezital gisa

KANTA

JAIALDIAK

ERABERRITZEN

Abenduaren 26an Eibarko Orbea pilotalekura abiatu zirenek ustekabeko kantaldia entzun eta gozatu ahal izan zuten.

Programaz beste bat gehiago zen: Laja eta Iturbide trikitilariak, eta Gontzal Mendibil, Xabier Lete, Lurdes Iriondo eta Antton Valverde kantariak. Praktikaz, ordea, trikitilari pare bat eta lau kantariaren emanaldi soi la baino zerbaite gehiago izan zen.

BIZKAIKO BIKOTEA

Alde batetik, Gontzal Mendibil arratirra bakarrik kantatzen hasi bazen ere, Xeberri durangoarrek in batera amaitu zuen bere txanda, ondo asko amaitu ere.

Bizkaiko bikote honek Loiola Herri Irratiari eta Z. ARGIA honi jakinarazi zenez, Eibarko hau lehen aldiz zen elkarrekin plazara agertzen zirela.

Bizkaiko hainbat kantari elkar-lanean lhardutearen asmoa aspalditxo-

koa da. Asmoa, Arratiako OIHARTZU-NAK taldearen inguruan sortarazi zen. Talde osatu bat burutu nahi izan zen, beste zenbait euskal herrialdetan egin izan den bezalaxe, «Ez dok amairu», «Zazpiribai», «Ortizken»...

Bederatzi hilabeteren barruan lan egin ondoren, burutazio guztiak asmo hutsetan geratu ziren, ordea. Taldeko bateragile zenak ipar aldera joan behar izan zuen, programa, plangintza, kanta bilduma eta bestelako materialak galdu egin ziren, eta taldeak ez zuen gero, talde bezala behintzat, berriro bururik altxatu.

Mugimendu haretako agiriko ondorioz bakarrenetakoa Gontzal eta Xeberriren arteko harremana indartzea izan zen. Bikote honek orain dela hilabete ekin zion elkar-lanari, eta Eibarren lau kanta berri eskaini zuten, guztiz urduri baina polito asko: «Laster», «Geu askatzaile», «Nora hoo... nora goaz» eta «Bake ahula».

Saioa arras txalotua izan zen. Ustekabekoa zenez, batetik, eta baita, kantak ulerterraz bezain argi eta ondo interpretatuak izan zirenez gero.

Xeberrik eta Gontzalek aurrera jarraitu nahi lukete. Haseran baino ez dute beren burua ikusten. Prestaketa eta teknikaren aldetik landuz joan, instrumentazio berria moldatu, flauta eta beste sartarazi, etab. etab.

XABIER, LURDES, ANTON

Bigarren parte osoa Xabier Letek, Lurdes Iriondok eta Antton Valverdek osatu zuten, txandaka baino elkarrekin, tarteka-marteka bakarka kantatu bazuten ere.

Xeberri - Gontzal Mendibil

Saioa errezital gisa muntatua dute hiruron artean, talde txiki bat osatuko balute bezala, aldez aurretik burutako programa bater arauera. Banaka, binaka nahiz noiz behinka hirurok elkarrekin, zenbait abots desberdinez zein koru eginez.

Errepertorioa, berriz, aberatsa, denetarikoa, hala Lizardi, Gandiaga eta Hartzabalen poemak, nola Xabier eta Lurdesenak bereak ere. Eta baita, herri kopia eta bertsolarien zenbait ere, Txirrita eta Xepelarrenak lekuko. Irribarrezko nahiz serio, denetarik izan zen, boladaka.

ENTZULEARENGANA IRITSI

Nahi baino sarriagotan gertatu ohi da euskal kanta jaialdietatik ipurdiko minez ateratzea. Dela luzeegi izan direlako, dela kantari bakoitzaren errazkada amaigaitzak nork bereari baino jarraitu izan ez diolako, edota jendeak espektatore huts izatetik ateratzen jakin ez duelako.

Orbeako pilotalekua (800 eserleku) txikiegi suertatu zen, jendea gainezka lurrean eta harmailetan jarririk, ateak itxi egin behar izan ziren kantaldia hasi aurretik. Hala ere, txiki izate honek kantarien inguru mingurua estuago eta hurbilago bilakatu zuen, jendeak parte hartu ahal izan zuen, eta jarraitu, eta dastatu.

Trikitilariak (Epelde Lajaren ordeztu) ere beren egitekoa bete zuten, haserako zein amaierako giroa prestatuz eta osatuz.

Lete - Valverde - Iriondo

J. M. Satrustegiren

"EUSKALDUNEN SEKSU BIDEAK"

Liburuaren Aurkezpena

I.—JARDUNALDIA

Joan den abenduko hogeitamarrean, arratsaldeko zazpi eta erdietan, Lan Kide Aurrezkiak Iruiñeko Sarasate (edo Balenzia) karrikan duen biltokian aurkeztu zen J.M. Satrustegiren aipatutako liburu hori.

Berrogeiren bat lagun izanen ginen bertan bildu ginenok. Jardunaldiari hasera hamar minutuko beranduaz eman zitzaion. Mahain buru lau lagun zen; lauetatik hiruek hitzeginen zuten eta hiruek lehendabizi euskaraz (nahiz motz) eta ondorean espainol erderaz (ez hain labur).

Lehendabizi Luis Iriondok hartu zuen hitza, jardunaldirako Lan Kide Aurrezkiaren ordezkari lez; ongi etorria eman zigan joan ginenoi eta «Euskaldunen Seksu Bideak» Lan Kide Aurrezkiak finantziatua izan zela agertu zigan, Jakin argitaldaria atera zezan. Liburuaz eta egileaz aipamen maitagarriak entzun genituen. Nafarroa euskaldun guztien seaska bezela azaldu zigan... noiz izanen ote da ordea Iruiñea egiazko hiri buruzagia?

Ondorean Joseba Intxausti Jaunak mintzo egin zigan, Jakin liburu Sortako zuzendari bezela. Liburuaren galaz eta gai horrek argitaldaria koei sorturiko harridura eta hunkitasunaz ari-tu zen. Nafarroako egilea eta Nafarroako azterketa izateak ematen zion bereizitasuna eta holakoak laburki adierazi zizkigun.

Azkenik J.M. Satrustegik hitzegi-n zuen: zortzi urtetan bilduriko gaiak omen dira liburu hori den bilduman batetaratua. Hiru herritan bilduak gainera: Luzaide (Valcarlos), Urdiain, eta Altsasu. Bi lehen herri hоек euskaldunak dira; besteak berriz, Altsasu, galdua du ia gehien bat euskara, nahiz bertan euskaldun asko izan. Azkeneko herri hontan bi laguntzaile izan ditu J.M. Satrustegik inkesta egin zle-

zaloten: Amaia Oiarbide eta Enrike Zelaia. Haientzat aipamen eta esker beroak daritu zituen Joxe Marik. Mintzaldian ordea, batez ere erdarazkoan, seksu gaiak orain dela urte batzu arte sorrerazten zituen farragarrikerietaz aritu zitzaigun; adierazi nahiean alegia zeinen beharrezkoa den eta zen sek-suaren desmitifikazionea... aipatu zi-gun esate baterako nola Isabel Ilgn. golkoa —Iruiñeko udaletxeko lauki edo kuadroan— estalerazi zen, nola Sanjurjo jeneralaren monumentoan harritzko iruditxoak galtzarik gabe zeu-delako margotu eta hautsi egin zituz-ten...

Mahain buruan zegoen hirugarrena berriz Armendariz jauna zen, Iruiñean Lan Kide Aurrezkiak duen ordezkaria. Azkeneko honek ez zuen mintzaldirik egin, baina ondorean ardo eta jaki au-nitz eta goxoren inguruan bakoitzari liburu bana eskaini zigan. Gehienok gero egileari izenpearen eske aurkez-tu geniona.

II.—EUSKALDUNEN SEKSU BIDEAK» LIBURUA

Liburua bera, irakurraldi presati bat eman diogu, ez da soilik material pilo-baten bilduma, egileak apalkiegi esa-ten duen bezela. Ez. Ez bait da dato soila liburuan agertzen dena. Ene ustez, etnologia mailan, eta ez etnogra-fian, koka liteke «Euskaldunen Seksu bideak». Gainera iritzi honen alde da-go liburuan hainbeste aipamen eta sistematizazio izatea. Satrustegi ez da biltzaile hutsa... gainera liburutatik harturiko dato asko ere kokatzen da bilduriko materialaren arabehera-tan; esate baterako Laffite jaunaren-gandik hartuak.

Betire liburua aise eta gustora ira-kutzen da, nobela bat balitz bezain laisterka, Dena dela lehen irakurraldi horren ondorean gelditu zaidan dasta hauxe da: seksuaz baino gehiago hi-tzegiten dela seksuaren inguruan da-gosen instituzionetaz, adibidez ezkon-tzaz, mutil eta nesken arteko ezagu-tzeko eta tratoak egiteko moduetaz... Seksua bera, ene ustez, liburu-ko zatirik gehienetan bigarren maila bate-rako utzirik dago. Ez dakit, egia da, lehen liburu batetan besterik egin zi-tekeenik. Baina betire, beste liburu batetarako gelditzen dira hainbeste eta hainbeste gai, seriotasunez eta zintzoki uki litezkenak: larru jotzeko moduak (ai ama!, liburuaren izena ez zalt egokienetakoa iduritzen), aberee-kiko harremanak, seksu negozioak, gi-zonen elkarrekiko harremanak, nola emakumeen elkarrekikoak ere... le-hendabiziko larru jotzeak eta abar.

Seksu benetan gai garrantzitsua

da, nahiz Freud zalea ez naizen. Eta ganera beste giza gai garrantzitsuene-kin loturik dagoena: politikarekin, er-lijioarekin... eta nork edo nork esan lezakeen bezela «gezurra badirudi ere moralarekin ere loturik dagoen gaia».

Nork aztertu nahi ditu, esaterako, Euskalerrian seksu negoziotatik bizi diren eta bizi izan diren egitura pil handiak?

III.—LAU AIPAMEN ETA HIRU ZIRI

Liburu hau J.M. Satrustegik «Joxe Miel Barandiaran» saria izena zera-man batetara aurkeztu zuen... eta ez zuen irabazi; baina ez dut nik zerga-tik esanen.

Egileak esan zuen zaila dela hola-ko gauzetaz gizaseme edo emakume-ari hitzegineraztea...

J.M. Satrustegiren liburuak txiste berderik ez dakar.

Eta ots!, ez beza inork liburu ho-nen tituloaz txisterik egin.

Euskalerriko diru etxe onuragarriak euskal liburuak finantziatzen hasi di-ra... batez ere idazle ezagun eta sal-bide oneko liburuak. Ongi pentsatu-rik, zergatik izan behar dira Euskal Diru etxeak beste diruetxeetatik ez-berdin?

J.M. Satrustegik bere hitzaldi labu-rrean aipatu zuenez, euskal ezkerre-ko norbaitek esana omen zion sek-suaz apaiz batek idazteak ba zuela halako kontraesanahiaren bat... Nik ez diot ikusten, baina, neuk ere en-tzun nuen ondorean beste bat hori bera galdezka, ezkertarra ote zen ez jakin.

Eta azkeneko aipamena, J. M. Sa-trustegiren liburua lan ikaragarri as-ren ondorio da.

Gorka Trintxerpe

LAZKAO TXIKI

★ **BESTE ASKORI BEZALA, TXAPELKETAK EZ ZAIZKIT GUSTATZEN**

★ **PLAZATIK PLAZARA IBILTZEAZ NEKATUA NAGO**

Ez dut uste presentazio haundirik behar duenik baina, badaezpada, hor doa: Joxe Migel Iztueta, «Lazkao Txiki», Euskal Herriko bertsolari-rik ezagunetarikoa. Urtarrilaren 25ean jasoko du urteoro bertsolari fa- maturen bati eskeintzen zaion omenaldia. Halere, ez dio arrokeri haun- dirik ezarri bere buruari. Inoiz berarekin hitzegiten baduzu, ohartuko zara hau egia dela.

—Gerra aurretik, bederatzi urte ni- tuela, entzun nien Zepai eta Uztapide- ri Lazkaon; orduzetik sortu zitzaidan bertsotarako gogo. Hauzoan baziren hortan aritzen zirenak eta haiei en- tzunez ikasi nuen; baina haseran ez nintzen ausartzen jende tartean kan- tatzena. Lotsa hori alde batera utzi eta hamalau urte nituela kantatu nuen le- hendabiziko aldiz, Lazkaomendin, eli- zatxo ondoko tabernan. Geroago, 1944 ean, irten nintzen lehenengoz plazara, Lazkaon, Lujambio eta Basarrirekin.

Harrezkero, Euskal Herriko makina bat plaza eta aretotan entzun da La- zkao Txikiren abotsa.

Zenbait txapelketatan ere ibilia du- gu. 1962an Gipuzkoa mailan bigarren egin zuen; 1964ean Bilbon finalista gelditu zen; urrenko urtean Gipuzkoa- ko txapeldun izan zen eta Euskal He- rri guzikoan artean bigarren, Uztapi- deren atzetik.

—Baina, beste askori bezala, txape- lketak ez zaizkit gustatzen. Bertso-

Erdian, Lazkao-Txiki, eta mahai bertan, Goenaga, Lazkano, Uztapide eta Mattin

Antzoki batean, bertsoak botatzen

tan iharduteko girorik onena lagunar- tea da.

—Halere bertsolaria —bertsolari ezaguna— entzulegoari zor zaio...

—Bai, hori egia da. Jendaurrean kantatzera zoazenean, ikusi beharra duzu zer pertsona, zer giro dagoen... Eta hori kontuan izanik entzuleen gus- toa asmatu behar.

—Bolada batean, herriak bertsola- riari batipat momentuko egoera eta gertakizunetaz aritzea eskatu dio.

—Bai, jendeak gehiena esaten due- nari begiratzen dio. Baina nik uste dut bertsoek entzuleei pentsa arazte- ko izan behar dutela, dena esan ga- be. Gainera, kontuan izan edozer tx- txukerigatik zigorra datorkizula eta horren aurrean bertsolaria bakarrik gertatzen dela.

(Lazkao Txikik «ezti» hori pare bat aldiz dastatua du).

—Orain plazatik plazara ibiltzeaz nekatua nago; urte asko da hortan ari naizela eta beti asmatzen ihardute hori zaila da.

—Baina etsiko ahal zenuke bertso- rik egin gabe?

—Ez dakit... Lehen nuen kantatze- ko gogo hura asko gutxitu zait; ber- tsoak idaztea ere ez zait irtetzen. Hitz eman nuen liburu bat egiteko baina orain damutan nago.

—Zer gai gustatzen zaizu gehien- bat bertsotan erabiltzeko?

—Ez nizuke gai berezirik esango; baina hori bai, nere barruak beti sen- timenduzkoetara jotzen du.

Berriro ere bertso ederren batzu entzungo ahal diogu Lazkao Txikiri.

ELIXABETE GARMENDIA

gipuzkoa- erriakin gaude

Erria ondo baiño obeto ezagutzearren, edonun sakabanatuta, Donosti ta Gipuzko-lurralde zear, orain-
goz, 60 lantegi dauzkagu, aurki geitzeko asmotan.

Baiña guk, DONOSTI-AURREZKI-KUTXA'k, bertan izateaz gaiñera, erkide izan nai genuke, Gipuzko-
erriko diru-kezka, gizarte ta jakintza-arlo ta larri-aldietan lagun egiñaz. Bertako gizakiakin artu-emanak
izan eta auen buru-austek argitzen alegindu. 1879 garren urtean jaioak gaituzute ta ia 100 urteko bizi-
laguntza daramakigu.

Itxaro ba gudan!

Donosti-Aurrezki-Kutxa

Yaly

